LIETUVIŲ DIENOS

PO LIETUVIŲ KOPLYČIOS VATIKANE PAŠVENTINIMO IŠKILMIŲ

POPIEŽIUI PAULIUI VI MALDININKAI ĮTEIKIA DOVANĄ – RŪPINTOJĖLĮ IŠ GINTARO

LITHUANIAN DAYS

SEPTEMBER 1970

1970 M. RUGSĖJO MĖN.

LIETUVIŲ
DIENOS
LITHUANIAN DAYS

4364 Sunset Blvd., Hollywood, Ca. 90029
Telefonas: 664-2919

1970, rugsėjis Nr. 7 (206)
Eina XXI metai

September, 1970 No. 7 (206)
Vol. XXI

Vyriausias Redaktorius / Editor-in-Chief
Bernardas Brazdžionis
Literatūros Redaktorius / Literature Editor
Juozas Tininis
Foto Redaktorius / Photo Editor
Daumantas Čibas
Anglų k. Redaktorius / Senior English Editor
Milton Stark
Anglų k. Redaktorius / English Editor
Alfonsas Milukas

Leidėjas / Publisher
Anthony F. Skirius
Administratorius / Circulation Manager
Juozas Andrius

Straipsniai, autoriaus pasirašyti pavarde, slapyvardžiu ar inicialais, nebūtinai reiškia ir redakcijos nuomonę. Signed or initialed articles do not necessary reflect the opinion of the editors or of Lithuanian Days magazine.

Žodinę ir visą kitą medžiagą, spausdintą "Lietuvių Dienų" žurnale, LD leidykla pasilaiko teisę panaudoti kitais atvejais be atskiro susitarimo.
Publishers reserve the right to reprint any or all matter published in Lithuanian Days magazine without separate agreement with the authors.

Rankraščius ir kitą medžiagą, jei kitaip nesusitarta, redakcija taiso ir tvarko pagal savo nuožiūrą.
Manuscripts or other matter submitted for publication in Lithuanian Days magazine will be edited at the discretion of the editors, unless otherwise agreed upon.

Panaudojant medžiagą, prašoma pažymėti šaltinį.
Republication of material from "Lithuanian Days" permissible only with indication of this source.

"LIETUVIŲ DIENOS" YRA SUJUNGTOS SU "KALIFORNIJOS LIETUVIU", LEISTU 1946-49 M.
"LITHUANIAN DAYS" IS COMBINED WITH "CALIFORNIA LITHUANIAN", PUBLISHED 1946-49.

Prenumerata atnaujinama automatiškai, nelaukiant atskiro pranešimo. Nutraukdamas prenumeratą, skaitytojas administraciją painformuoja laišku.
If subsription is to be discontinued at expiration, notice to that effect should be sent; otherwise it will be renewed automatically.

Leidžiama kas mėnuo, išskyrus liepos ir rugpiūčio mėn.
Published monthly, except July and August.

Atskiro nr. kaina 85 centai. **Single copy 85¢**

Prenumerata metams $8.00 bet kuriame pasaulio krašte.
Subscription $8.00 per year in any country of the world.
Garbės prenumerata / Honorary subscription $12.00.

"Second Class Postage Paid at Los Angeles, California".

TURINYS / CONTENTS

Vasara ne vien poilsiui Vedamasis 3
SPAUDOJ IR GYVENIME:
Amerika Pabaltijo nenurašys 4
Dvi istorijos 4
Kaip buvo sudaryta Lietuvos "Liaudies vyriausybė. Rašo Vincas Krėvė. 5
Agnė Lukšytė, Nambruka. Novelė. 8
Henrikas Nagys, Eilėraščiai. 9
KNYGOS IR AUTORIAI:
Literatūros kronika. 10
Lietuvių koplyčia Vatikano požemyje. 11
Iliustruotas reportažas. Foto V. Maželio ir Pontificia Fotografija.
Pokalbis su Vysk. V. Brizgiu, koplyčios statybos vadovu. 13
VEIDAI IR VAIZDAI.
Iliustruota kronika. 14-15
LIETUVIŲ RADIJO PROGRAMOS
.... 16

ENGLISH SECTION

Soviet Imperialism and World Peace. 17
By Ernst Jaakson, Consul General of Estonia.
Dr. J. J. Bielskis, This is Our Sacred Duty. 18
Sovie Inequalities in Occupied Lithuania. .. 18
Curriculum Vitae, by A. Kairys. 19
Lithuanian History in Stamps. Part CXXVII
By A. Bernotas. 21
LITHUANISTICS. By V. Širvydas. 21
Knights of Lithuania 57th Convention. 22

VIRŠELIAI / COVERS

Pirmasis / Front Cover

Pope Paul VI received a gift from young Lithuanians after the Lithuanian Chapel dedication ceremonies.

The dedication of the Lithuanian Chapel at the Vatican in July received eminent publicity throughout the world

"L'Osservatore" of Vatican City published an article with six photos over two pages. The mosaic altar copy of the miraculous Dawn of Gate painting of Our Lady of Vilnius was pictured over half the page of another Italian paper, under the title MATER MISERICORDIAE. This was accompanied by Francesco Vachini's article "Lithuanian Chapel in Vatican's Grottoes," with pictures of the chapel, its dedication ceremonies, a Sorrow Man - Rūpintojėlis, pictures of the chapels artistic and architectural ornaments, created by V. K. Jonynas, of Lithuanian historical figures — Vytautas, Jogaila, Mindaugas, St. Josapath, St. Casimir."

Vatikano požemiuose. — Vysk. V. Brizgys [illegible] dail. V. K. Jonynas apžiūri vietą, kur bus lietuvių koplyčia.

"Pope joins Lithuanians at Chapel Dedication" reported "Twin Circle" on July 11th: "The Pope celebrated Mass in the new chapel in the presence of exiled Ukrainian-rite Cardinal Josip Slipyi, Bishop Paul Marcinkus from the Chicago archdiocese, and other prelates".

"Pope, Lithuanians at Chapel Dedications"— "The Pilot", Boston, July 11, 1970: "Pope Paul VI joined some 500 Lithuanians from various parts of Europe and America to dedicate a new chapel in the grottoes of St. Peter's Basilica dedicated to Our Lady of Vilna."

"Before celebrating Mass the Pope blessed a mosaic copy of a painting of Our Lady which up to 1570 had been venerated at Vilna, historic Lithuanian capital, under the title of Mother of Mercy... After the Mass the Pope spoke and Bishop Marcinkus translated his remarks into English."

Participating in the dedication ceremonies also was Cardinal Samore who had during 1932 -1938 been Secretary of the Apostolic See's representation to Lithuania; both Lithuanian Bishops in exile, A. Deksnys and V. Brizgys (organizor of the chapel); Rector L. Tulaba; amongst guests were high functionaries and diplomats.

Lietuviškasis jaunimas ir maldininkai po koplyčios pašventinimo įteikia pop. Pauliui VI dovaną — Rūpintojėlį iš gintaro.

Koplyčios pašventinimo iškilmės vyko liepos 11 d. Mišias laikė ir apeigas atliko pats popiežius Paulius VI. Dalyvavo daug bažnyčios dignitorių ir aukštų pasauliečių svečių. Iš JAV-bių ir Europos dalyvavo kelios maldininkų lietuvių ekskursijos. Viso dalyvių buvo apie 500.

Daugiau apie koplyčią rasite šio LD nr. 11—12 — 13 ir 23 puslapiuose.

ANTRASIS / BACK COVER

Rūpintojėlis, skulptūra specialiai padaryta Lietuvių koplyčiai Vatikane.

"Rūpintojėlis" (Sorrow Man, Crucifix) in the Lithuanian Chapel, in the groto'es of St. Peter's Basilica.

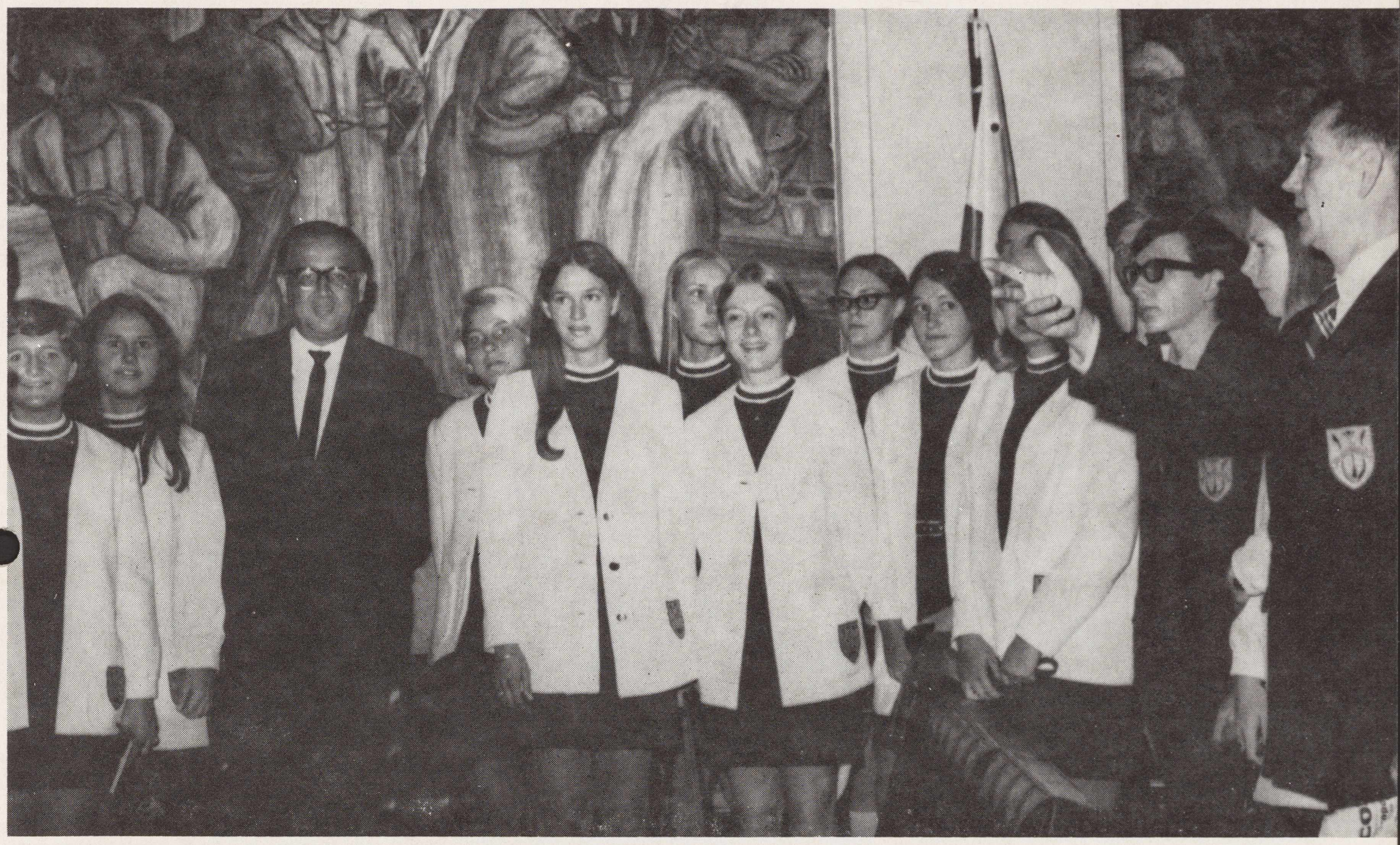

Lietuvių taut. šokių grupės "Grandinėlės" vizitas pas Medellin miesto burmistrą Kolumbijoje.

Oficialių ir žymių asmenų vizitai buvo dalis Grandinėlės misijos Pietų Amerikoje — šokiu, muzika, daina, asmeniniais kontaktais supažindinti Kolumbijos ir Venecuelos visuomenę su pasaulio lietuviais ir Lietuva.

Medellin miesto burmistras (kairėj), šokėjai, vadovas L. Sagys (dešinėj).

Grandinėlė ("Chainlet") dance ensemble members and their leaders visiting the Mayor of Medellin, Colombia.

The group from Cleveland, Ohio, had toured South America this summer with immense success, giving concerts in Colombia and Venezuela.

Vasara ne vien poilsiui

Kai kurios organizacijos bei sambūriai, rengiamas savo poilsio savaites taip ir pavadina: poilsio ir studijų savaitė. Iš skelbiamų programų matyti, kad dažnai tokios "savaitės" yra kraute perkrautos individualiomis paskaitomis, forumais, simpoziumais, diskusijomis, įvairiais paminėjmais, literatūros, dainos ir pan. vakarais. Kartais čia tenka daugiau prakaituoti, negu braižykloje, banke ar kurioje kitoje įstaigoje.

Jeigu metų bėgyje daugiausia dalyvaujame tik savo kolonijos kultūrinių poreiškių renginiuose, girdime daugiau ar mažiau tik "savas jėgas", kartais jau ir nusibodusius kalbėtojus, tai vasaros studijų ir ypač jaunimo ir panašiose, kaip mokytojų, stovyklose susitinkame su "delegatais" iš viso krašto, iš daugelio ir net tolimiausių kolonijų, turime progos ne tik išklausyti jų žodžių, jų minčių, bet ir parodyti, "ką mes galime".

Stovyklos, ypač jaunimo, yra nepamainomos idėjų "kasyklos". Bet čia jaunimas ne tik praturtina savo žinių bagažą, čia jis išeina tam tikrą bendruomeninę mokyklą, įsitraukdamas į patį lietuviškąjį židinį, kur mokomasi gyventi viena lietuviška mintimi, kur įgijama susirinkiminės praktikos, diskusijų drąsos, kur surandamos ir savos jėgos. Nesvarbu, kokios orgaiznacijos ir kokio didumo stovykla bebūtų, skautų, ateitininkų, frontininkų ar krikščionių demokratų, varpininkų ar šviesininkų, — visos yra rengiamos vienu tikslu: šviestis ir šviesti, daugiau patirti, daugiau vieni su kitais suartėti, grįžti į savo "parapiją" su naujų žinių, naujų metodų, naujo ryžto lagaminais. Dabar jau neretai išgirsi, kad studijų programos nėra uždaros nuo svetimų idėjų, kad kviečiami paskaitininkais kito "lagerio" žmonės, ir tai, reikia manyti, kad ateityje įneš daugiau darnos, daugiau toleracijos lietuviškajin ideologijų gyveniman. Užsidarymas, sekuliarizmas, davatkiškas tik savų žmonių ir savų reikalų tematymas pamažu turės šlifuotis, Pakanta, supratimas ir įvertinimas kito "fronto" neturi reikšti savo minties atsisakymo. Atsimenant, kad visi keliai veda į Romą, turėtų ir mūsų lietuviškieji darbai ir keliai mus vesti į vieną ir tą patį tikslą — į Lietuvą. Be atoslūgių, be atostogų, kiekvieną dieną ir nežiūrint, koks būtų metų laikas, žiema ar vasara, rimtis ar pūgos, lietūs ar sausra.

Spaudoj ir gyvenime

AMERIKA PABALTIJO NENURAŠYS

Pabaltiečių delegacija Valstybės departamente

Vykstant įvairiems persitvarkymams Valstybės departamente, Bendrasis Baltijos -Amerikiečių komitetas išsirūpino susitikimą su Valstybės departamento pareigūnais išsiaiškinti esamą padėtį.

Šių metų liepos 20 d. pabaltiečių delegaciją, susidedančią iš Amerikos Lietuvių Tarybos (ALT) pirm. inž. Eugenijaus Bartkaus, ALT valdybos nario dr. K. Šidlausko, Bendrojo Baltijos - Amerikos komiteto pirm. G. Meierovics, Amerikos Latvių Tarybos pirm. Uldis Grava, Latvių Biuro Washingtone gen. sekretoriaus Bruno Albats, Amerikos Estų Tautinės Tarybos pirm. Heikki A. Leesment bei Estų Tarybos atstovo Washingtone Gernard Bushmann, priėmė Valstybės sekretoriaus pavaduotojas Europos reikalams ambasadorius Martin J. Hillenbrand. Šalia Valstybės sekr. padėjėjo Hillenbrand, pasitarime dalyvavo ir Lenkijos skyriaus Valstybės departamento vedėjas, laikinai einąs ir Baltijos skyriaus vedėjo pareigas, bei Valstybės departamento ryšininkas su nacionalinėmis grupėmis Ilmar Heinaru.

Lietuvių atstovams buvo gana malonus netikėtumas, kai delegaciją prie diplomatams skirto privažiavimo durų pasitiko jauna, graži, augalota blondinė, kuri pasisakė esanti lietuvaitė — Atkočaitytė, ir visus ilgais koridoriais nulydėjo į Valstybės sekretoriaus laukiamąjį.

Pabaltiečių delegacija Hillebrandui įteikė trumpą memorandumą, iškeliantį pagrindinius Sovietų Sąjungos prieš Baltijos valstybes įvykdytos agresijos teisinius faktus, tos agresijos pasmerkimą iš JAV pusės, Sovietų aiškia nesėkme palaužti Baltijos tautų atsparumą prieš sovietinį okupantą, esamos padėties prieštaravimą Jungtinių Tautų čarterio ir Žmogaus Teisių Deklaracijos principams ir pareiškiant viltį, kad didžiosios Vakarų jėgos, saugančios pasaulio taiką, surasiančios tinkamų priemonių priversti Sovietų Sąjungą gerbti tautų apsisprendimo principą ir suteikti laisvę visoms pavergtoms, jų tarpe ir Baltijos, tautoms.

Pirmiausia Hillebrand užtikrino pabaltiečių delegaciją, jog jis nenumatąs jokio pagrindo, kad galėtų pasikeisti ligšiolinė JAV laikysena nepripažinti Baltijos tautas ištikusios aiškios agresijos. Valstybės departamente ir ateity būsiąs atskiras Baltijos valstybių skyrius. Jungtinės Valstybės nori teikti Baltijos tautų laisvės bylai visokeriopą moralinę paramą, bet šiuo metu vargiai begalima ką daugiau padaryti.

Iškėlus klausimą apie JAV ir Sovietų Sąjungos konsularinės sutarties išdavoje galimą neigiamą poveikį į Baltijos valstybių užgrobimo nepripažinimą, kai JAV konsulariniams atstovams teks atlikinėti Baltijos valstybių teritorijoj oficialius veiksmus, pvz., suimtų JAV piliečių lankymą Baltijos valstybėse ir pn., tai p. Hillenbrand kategoriškai pareiškė, kad pagal tarptautinę teisę tokių konsularinių veiksmų atlikinėjimas niekad negali reikšti tarptautinio valstybės arba vyriausybės pripažinimo, kuriam yra reiklaingas atitinkamas atskiras aktas. Kaip pavyzdį jis paminėjo nuo 1920 metų Sovietų Sąjungoj veikusią JAV konsularinę misiją, kai tuo tarpu JAV pripažiusios Sovietų Sąjungą tik po keliolikos metų. O kad konsularinė sutartis palengvintų sovietams savo agentų infliaciją į šį kraštą, ypač tarp pabaltiečių, tai sekretorius mano, kad šis pavojus mums nebaisus, be to, jie turėję gana progų tą daryti per savo ligšiolines misijas.

Kalbant apie sovietų peršamą Europos saugumo konferenciją, Hillenbrand pastebėjo, kad JAV į tokią konferenciją neskubančios, o jei ji kada nors įvyktų, Jungtinėms Amerikos Valstybėms tektų labai stropiai sekti, kad betkoks susitarimas negalėtų būti išaiškintas kaip esamos Baltijos valstybių padėties įteisinimas. Vakarų Vokietijos tiesioginės su Sovietų Sąjunga derybos arba koks jų susitarimas negalėtų pakeisti Baltijos valstybių sienų arba jų padėties.

Hillenbrand sakė, kad jis neseniai skaitęs pranešimus, jog Baltijos tautose pasireiškiąs labai stiprus tautinis jausmas, kuris mums trėtų teikti pačią didžiausią jų išsilaisvinimo viltį, kai kada nors įvyks jėgų persigrupavimas. Paskutinių 200 metų istorija aiškiai įrodžiusi nepaprastai didelį tautinių grupių gajumą.

Baigiant pokalbį, Valstybės pasekretorius Europos reikalams buvo paklaustas, ar Valstybės departamentas palankiai priimtų JAV Kongreso iniciatyva pravesti Užsienių Paramos įstatymo papildymą, pagal kurį būtų suteikta finansinė parama Baltijos tautinių komitetų išlaikomoms radijo programoms ir kitoms propagandos priemonėms sustiprinti. Panašus projektas buvęs pravestas Senate 1956 metais ir tomet Valstybės departamentas davęs savo pritarimą. Šitokia materialinė parama netik pagerintų mūsų vedamą propagandą, bet ypačiai sustiprintų pavergtų Baltijos tautų dvasią ir teigiamai veiktų šio krašto visuomenę, nes atkristų priekaištas, kad Jungtinės Vlastybės ne visoms tautoms taiko vienodą standartą, kadangi dėl vienų tautų laisvės vedama ginklo kova, kitos remiamos ginklais ir pinigais, o dėl Baltijos tautų laisvės ligšiol beveik nieko nebuvo daroma.

Valstybės sekretoriaus pavaduotojas pasakė, kad jis šį reikalą turįs perduoti savo ekspertams, prašė jį raštu pateikti ir tuomet pranešiąs savo atsakymą. (*ALT Biuras*)

———

DVI ISTORIJOS

Šių metų gegužės mėn "Eltos" biuletenis rašė:

Elta patyrė apie vak. Vokietijoje balandžio mėn. pradžioje buvusias įsidėmėtinas pastangas gelbėti Lietuvoje kraujo vėžiu (leukemija) sergančią mergaitę. Gelbėjimo veiksmus pradėjo vokietis, trumpų radijo bangų siuntėjas bei priėmėjas Wolfgang Grensing, gyvenąs Baden-Wuerttembergo krašte, Ueberlingen apylinkėse.

Grensing radijo bangomis priėmęs jo radijo bangų bičiulio, iš okup. Lietuvos, Vytauto Švedo, pagalbos šauksmą. Šis kreipėsi į vokietį prašydamas parūpinti sergančiai pusseserei retą leukemijos vaistą.

Kadangi tai brangūs vaistai, kaštuoja apie 4,000 DM (arba daugiau kaip $1000), tai vokietis, negalėdamas lietuviui nedelsdamas padėti, kreipėsi į krašto sritinį radijo siųstuvą Suedwestfunk, Baden-Badene. Klausytojai radijo bangomis paprašyti paremti sergančią mergaitę Lietuvoje. Atgarsiai klasytojų tarpe buvo nepaprastai palankūs ir gausūs. Vienas klausytojų buvo pasiryžęs tuojau paaukoti 500 DM, gi dvi vaistų įmonės pranešė sutikusios veltui pristatyti ne tik brangiuosius vaistus, bet ir kitas, papildomas, priemones.

Kai reikėjo vaistus persiųsti į Lietuvą, buvo susidurta su sovietų ambasados Bonnoje biuro kratinio pobūdžio trukdymais. Buvo pasiūlyta kreiptis į sovietų ambasadą Maskvoje. Pagaliau, policijos mašina vaistus skubiai pristatė į Frankfurto aerodromą, tačiau čia pasirodė, jog lenkų lėktuvo lakūnas atsisakė priimti vaistus, nes sovietų įstaigoms draudžiant juos įvežti, atsirastų sunkumų vaistus iš Varšuvos pristatyti į Lietuvą. Vėliau patirta, kad olandų linijos lėktuvas balandžio 4 d. vaistus per Amsterdamą nugabeno į Maskvą.

Vyt. Švedas jau nebeatsakė į jo vokiško bendradarbio radijo keliu pasiųstus klausimus, tačiau vokiečiui jį pasiekus telefonu, Švedas nuoširdžiai padėkojo už visas vokiečių pastangas parūpinti reikalingus vaistus.

Kaip vėliau teko patirti, Fed. Vokietijos ambasada vaistus perdavusi sovietų Sveikatos ministerijai, kuri tariamai patvirtinusi, jog siunta pristatyta adresatei Lietuvoje. Ar pavyko išgelbėti mergaitės gyvybę, ligšiol dar nepatirta.

Vasario 16 Gimnazija Vokietijoje pasiuntė padėkos laiškus dviem vaistų įmonėm, Elli Lili Giessen mieste ir Pharm — Italia Freiburge.

Sovietų spauda apie šį įvykį tyli. (Elta).

Užtat garsiai rašo apie kitą atsitikimą — kur sergančiam leukemija vaistų parūpino pati sovietų Sveikatos ministerija: čia, matai, yra ko pasigirti pasauliui apie sovietinės Sveikatos ministerijos gerumą!

Š. m. liepos mėnesio žurnalas "Soviet Life" iliustruotame reportaže apie Lukšų (30 mylių nuo Kauno) kolchozą tarp kitko pasakoja tokią istoriją. Jauna pora, Laima ir Bronius Cinkai (ji gydytoja, jis kolchozo pirmininko pavaduotojas) naujam name gavę 3 kambarių ir virtuvės butą ir susilaukę sūnaus, Virgilijaus, gyveno ir džiaugėsi laime. Bet laimė neilgai trūko: eidamas trečiuosius metus sūnelis susirgo leukemija. Cinkai buvo girdėję, kad Amerikoje esąs išrastas vaistas, bet jis toks fantastiškai brangus, kad apie jį nėra ko nė svajoti. Nevilties prislėgta, Cinkienė nutarė kreiptis į motinėlę Maskvą. Ji parašė laišką tiesiai Sveikatos ministrui, Borisui Petrovskiui: Maldauju, padėk man gauti tą nuostabų vaistą — išgelbėk mano sūnų.

Ir, štai, po dviejų savaičių Cinkai gauna laišką iš Pavelo Ogorodnikovo, Farmacijos skyriaus viršininko Sveikatos Ministerijoj. Ministerija turinti labai mažą kiekį tų vaistų, bet jiems siunčia 12 ampulių.

Berniukas pasveiko.

Argi neverta tokią žinią paskelbti visam pasauliui: štai, kokia gera sovietinė valdžia! Ką ten kokios vokiečių firmos — joms tik savo biznio reklama rūpi, ne vaiko gyvybė. Dėl to apie jas nėra ko nė rašyti. (St.)

Kaip buvo sudaryta „Liaudies vyriausybė"

Kol Vincas Krėvė buvo gyvas ir gyveno J. Amerikos Valstybėse, tol ir Lietuvos okupanto kvislingams jis nebuvo priimtinas, nežiūrint, kad skurdžioje "tarybinėje" lietuvių literatūroje dėl to susidarė didžiulė spraga. V. Krėvei mirus, bolševikiniams falsifikatoriams atsivėrė galimybės jį užtempti ant savo kurpaliaus, savaip nudažant jo gyvenimo posūkius, sufabrikuojant faktus, iškraipant jo pasisakymus.

Nepaisant jo savavališko pasitraukimo iš Lietuvos, nepaisant jo aiškių antibolševikinių pareiškimų, nepaisant jo atsistatydinimo iš Sovietų po 1940 m. birželio mėn. okupacijos Maskvoje sudaryto manekeninio "ministrų kabineto", literatūros istorijoje, vadovėliuose, enciklopedijoje (M. Taryb. Liet. Enciklopedija, II t.) visur skelbiama, jog Krėvė "nuvertus faš. režimą Lietuvoje, ėjo ministro pirmininko pavaduotojo ir užsienio reikalų ministro pareigas Lietuvos Liaudies vyriausybėje". Pagal juos — ir pareiškimus padaręs ir iš Lietuvos išvykęs jis tik "vok. okupantų ir liet. buržuazinių nacionalistų verčiamas".

Iš tikrųjų Vincas Krėvė tik Sov. Sąjungos atstovo v e r č i a m a s sutiko įeiti į Maskvoj sudarytą ir telefonu naktį Merkiui (valst. prezidento pareigas ėjusiam) padiktuotą "vyriausybės" sąstatą.

Kaip tai vyko, rodo toliau dedamas V. Krėvės atsiminimų raštas, mūsų spaudoje paskelbtas lygiai prieš 20 metų (Nemunas, 1950 m., nr. 3-4)

> "Būdingas šiuo atveju atsitikimas su Vincu Krėve-Mickevičium. Tiek trijulės nariai,* tiek Kersteno komitetas Krėvės liudijimu nepaprastai suinteresuoti. Šio rašytojo, mokslininko ir politiko žodis turėjo daug ką nulemti. Bet kai priartėjo eilė Krėvei liudyti, jis pasirodė komiteto suruoštiems "tyrinėtojams" visiškai netinkamas. Kiek visokie "politikoje nusimaną" ekspertai besistengė įkalti, kad jis liudytų taip, o ne kitaip, šis tarsi skerdžius (!)** Lapinas iš "Grainio liepos": mano teisybė, ir gana.
>
> Kalba ėjo bene apie Krėvės premjeravimo legalumą 1940 metais. Nei maldavimai, nei grasinimai nepaskatino rašytojo nusilenkti prievartai. Jis nesutiko oficialiai pareikšti, kad 1940 metais jo sudarytas kabinetas buvo neteisėtas. Nesutiko pakartoti ir kitokių teigimų, kuriuos bandė į jo lūpas įdėti visokie ekspertai. Kersteno komitetui nieko kito nebeliko, kaip atsisakyti Vinco Krėvės-Mickevičiaus liudijimo."

Taip porina Albinas Morkus, 1968 metais Vilniuje išleistoje šlykščioje šmeižalų brošiūroje "Vaduotojai iš arti" ir vėl mulkina Lietuvoje gyvenančius tvirtindamas, jog Krėvė net prievarta nesutikęs pasakyti, jog "jo sudarytas kabinetas" buvo neteisėtas. Kad tas "jo sudarytas" buvo Maskvos sudarytas, tepasakoja pats Krėvė:

---

* Autoriaus minima trijulė yra L. Šimutis, P. Grigaitis ir M. Vaidyla, Alto valdybos nariai, kuriuos jis brošiūroje dergia.

** Aut. menkai pažįsta V. Krėvės kūrybą — tokios "Grainio liepos" jis nėra parašęs.

VINCAS KRĖVĖ

Iš pirmosios bolševikų okupacijos Lietuvoje

VYRIAUSYBĖS SUDARYMAS

Tautininkų viešpatavimui Lietuvoje įpusėjus, didėjant krašto nepasitenkinimui ir opozicijai augant, vyriausybės buvo paskelbtas naujas "Spaudos Įstatymas", kuris galutinai užgniaužė žodžio laisvę, ir Lietuvoje faktiškai nebeliko nei vieno laikraščio, kuris būtų galėjęs bent objektyviai informuoti visuomenę apie vidaus ir užsienio svarbesnius įvykius.

Prasidėjus karui, spaudos laisvė buvo dar labiau suvaržyta. Įvesta tokia griežta cenzūra, jog net bešališkas žinių teikimas iš karo lauko buvo neleidžiamas, esą, tais sumetimais, kad tos žinios nepakenktų geriems santykiams su kovojančiomis valstybėmis.

Mūsų visuomenė gerai suprato, kad Lietuvos padėtis nėra saugi, kad vokiečių susitarimas su Maskva įvyko greičiausiai mažųjų Pabaltijo valstybių sąskaiton, kad kilusi Europoje baisi karo audra nepraslinks, nepalietusi ir Lietuvos. Suprato ir nerimavo. Bet uždėtasis spaudai apinasris neleido niekam nei vienu žodžiu viešai prasitarti visais šitais klausimais.

Ką mano, ką daro Vyriausybė, kokių imasi žygių, kad prašalintų gresiančius Lietuvai pavojus, laikė ji griežčiausioje paslaptyje. Paprastiems Lietuvos piliečiams teko gyventi tik gandais, dažnai prieštaraujančiais, ir savo nieku paremtais spėliojimais.

Nors Vyriausybė paskelbė, kad Lietuvos kaimynai žada respektuoti griežtą jos neutralitetą, kurio mano laikytis, bet visuomenė tais pareiškimais nebetikėjo.

Kai Lenkija tapo sužlugdyta, Vilnių okupavo ir apiplėšė raudonoji armija. Greitu laiku oficiozo buvo paskelbta, kad Maskva pasiūliusi mūsų Vyriausybei derėtis dėl Vilniaus perleidimo Lietuvai ir nustatymo šios srities sienų. Visa tai buvo atvaizduota, kaip Lietuvos Vyriausybės politikos laimėjimas, tik užmiršta buvo pranešti, kokiomis sąlygomis Maskva nori perleisti Vilnių Lietuvai.

Tik deryboms pasibaigus paaiškėjo, kad už šią dovaną Vyriausybė sutiko įsileisti Lietuvon raudonosios armijos įgulas. Visa Lietuvos tauta buvo tuomet pagauta didžiausio nerimo ir skaudaus sielvarto, nes kiekvienas suprato, kad prasidėjo Lietuvos tragedijos pirmasis aktas. Veltui Vyriausybės oficiozai stengėsi atvaizduoti tokį "Vilniaus atgavimą", kaip politinį laimėjimą. Net iškilmingas mūsų kariuomenės įžygiavimas į Vilnių, transliuotas per radiją, nepakeitė lietuvių nuotaikos.

Raudonųjų įguloms tokiu būdu atsiradus Lietuvoje, josios vidinis gyvenimas nieku nepasikeitė, bent pirmomis dienomis, tik policinės priemonės bet kokiai opozicijai užgniaužti ir cenzūra dar abiau pagriežtėjo. Kasdieninėje spaudoje nesirodė jokių žinių, kurios būtų galėjusios didinti neramią tautos nuotaiką.

Kurį laiką atrodė, kad Vyriausybė pasiekė savo tikslo, ir Lietuvos visuomenė aprimo po pirmo išgąsčio ir dabar gyveno tik pasakojimais apie "puslaukinius driskius iš rytų" ir jų anekdotiškais nesusivokimais kultūrinėse gyvenimo sąlygose, nusistebėjimo apsireiškimais, kad "buržuaziniai kraštai" visai ne taip gyvena, paskendę skurde, kaip jiems buvo skelbiama jų tėviškėje.

Tik tas ramybės laikotarpis buvo neilgas. Greitai visi turėjo progos pastebėti, kad "valdančiose sferose" vyksta kažkas neįprasto: beveik kas savaitė ėmė keistis Vyriausybės sudėtis. Iš pradžių žmonės aiškino šį keistą apsireiškimą, tautininkų partijos susidariusioms tradicijoms priešingą, vidine jų vadų kova už "valstybinį lovį". Bet greitai ėmė sklisti neramūs gandai, kad visų tų pakitėjimų priežastys glūdi nesusipratimuose su Maskva, kuri, matyti, provokuoja įvykius. Iš raudonųjų įgulų ėmė bėgti kariai, ir dėl tos priežasties Maskvos vyriausybė kaltina lietuvius agitacija prieš komunistinę santvarką Rusijoje ir reikalauja iš Lietuvos Vyriausybės imtis griežtų primonių kovai su šiuo reiškiniu. Ėjo gandų, Maskva net apkaltinusi mūsų saugumo organus, kad jie esą pagrobę raudonosios įgulos dalyvius ir kankinimais norėję iš jų išgauti karinių paslapčių.

Lietuvos Vyriausybė paneigusi šiuos kaltinimus ir pareikalavusi sudaryti mišrią komisiją šiems priekaištams ištirti, bet Maskva nesutikusi su šiuo pasiūlymu, net neleidusi apklausti raudonosios armijos kareivio, kurio esą žodžiais pasirėmus, kaip nuo mūsų saugumo nukentėjusio, ji kaltino Vidaus Reikalų Ministeriją, netgi pareikalavusi suimti vidaus reikalų ministerį Skučą ir Saugumo departamento direktorių Povilaitį.

Tokie ėjo gandai Kaune, o gal jie buvo pasiekę ir tolimus Lietuvos užkampius, bet spaudai nebuvo leidžiama nei vienu žodžiu prasitarti apie susidariusią padėtį.

Lyg tiems visiems gandams patvirtinti laikraščiuose buvo paskelbta, kad Lietuvos vyriausybė vėl persitvarkė, atsistatydino ministeris pirmininkas gen. Černius ir vidaus reikalų ministeris pulkininkas Skučas. Vyriausybės priekyje atsistojo Merkys, kuris su užsienio reikalų ministeriu Urbšiu vyksta svarbiais reikalais į Maskvą.

Tuo pat metu tapo žinoma, kad pulk. Sku-

čas netik atsistatydino, bet vyriausybės įsakymu jau suimtas ir padėtas į kalėjimą drauge su Povilaičiu.

1940 metų birželio mėnesio 15 dieną lyg perkūno trenksmas apstulbino lietuvius žinia, kad prezidentas Antanas Smetona pasišaino iš Lietuvos su visa savo šeima, ir raudonosios armijos gausūs daliniai su tankais, sunkiąja artilerija jau peržengė sieną, traukdami į mūsų krašto gilumą. Aerodromai liko užimti daugybės raudonosios aviacijos lėktuvų.

Vyriausybė išsiskirsčiusi, ir josios narių daugumas net iš Kauno išvažiavę. Pavojingiausią valandą kraštas paliko be vado ir vyriausybės.

Vėliau, rodos, porai dienų praslinkus, grįžo į Kauną ministeris pirmininkas Merkys, kuris, pagal veikiančią to meto Lietuvos Konstituciją turėjo, nesant Respublikos prezidento, eiti jo pareigas.

Atsirado ir kai kurie ministeriai, kurie nebuvo iš Kauno išvykę. Prasidėjo ilgos derybos naujai vyriausybei sudaryti. Pasirodė, kad tose derybose svarbiausią vaidmenį vaidino Dekanozovas, Maskvos įgaliotinis, atsiradęs Lietuvoje ryšium su raudonosios armijos dalinių įžygiavimu. Sklido gandai, kad derybos nesiseka. Dekanozovas reikalavęs, kad nauja vyriausybė būtų sudaryta iš asmenų, nusistačiusių lojaliai laikytis "sutarčių", anksčiau su Maskva sudarytų. Daugel siūlomųjų kandidatų jis atmesdavęs. Iš tų gandų aiškėjo, kad Lietuvos nepriklausomybė jau tapo fikcija, nors iš Maskvos buvo skelbiama, kad SSSR vyriausybė nemano pažeisti Lietuvos teisių ar kištis į jos vidaus gyvenimą ir keisti vidinę santvarką. Ji buvusi priversta padidinti savo įgulas saugumo sumetimais tiek savo, tiek Lietuvos, kad ji nebūtų įtraukta į pasaulinį karą, kuris jau yra suliepsnojęs Vakaruose.

O tuo metu raudonieji daliniai jau žygiavo Kauno gatvėmis, žalodami savo tankais gatvių meksfaltą. Nusiminusių lietuvių minia verkė, džiūgavo vien žydai, o jų moterys apmėtydavo raudonarmiečius gėlėmis. Vakarą žydiškas jaunimas būriais slinko gatvėmis, dainuodamas rusiškai sovietiškas dainas, ir policija nedrįso jų sudrausti.

Lietuvių tarpe kilo baisiausias pasipiktinimas tokiu žydų elgesiu. "Ką jiems blogo padariusi Lietuva, kad jie taip džiūgauja, bolševikams mūsų kraštą okupavus", girdėjosi kalbos.

Po šių įvykių praslinkus porai dienų, vėlų vakarą, jau po vienuolikos, man paskambino iš rusų atstovybės. Skambino Pozdniakovas, įgaliotas Sovietų ministeris Lietuvai, prašydamas tuojau atvykti atstovybėn. Atsakiau, kad jau vėlu, ir esu pasirengęs gulti. Jei yra reikalas, pasistengsiu užeiti rytojaus dieną. Bet Pozdniakovas primygtinai įkalbinėjo, kad reikalas skubus, ir kitai dienai jo atidėti negalima. Jis atsiųsiąs man savo automobilį.

Pagaliau sutikau, ir pusei valandos praslinkus jau buvau Sovietų atstovybėje. Ten mane sutiko pats Dekanozovas, kurį pirmą kartą pamačiau.

Supažindinęs mane su Dekanozovu, Pozdniakovas pasišalino, pareikšdamas, kad jis išeinąs parūpinti užkandžių, nes spėjąs, kad mūsų pasikalbėjimas galįs ilgiau užtrukti.

Dekanozovas ėmė pasakoti, kad jis esąs ne tik nustebintas, bet ir užgautas prezidento A. Smetonos pasielgimo, ir panašaus žingsnio iš prezidento pusės, be abejo, niekas Maskvoje tikėtis negalėjo.

Atskridęs iš Maskvos lėktuvu, jis, Dekanozovas, net į savo atstovybę neužvažiavęs, nusiskubino į prezidentūrą ir buvo tiesiog netikėtumo priblokštas, kai ten sužinojo, kad Smetona jau pasitraukęs iš Lietuvos.

Jis čion atskridęs apsvarstyti skubių neatidėliotinų klausimų eilės ryšium su pakitėjusia padėtimi.

Maskva nesupras, kaip nesuprantąs ir jis tokio Lietuvos vyriausybės nepasitikėjimo. Juk Merkiui, vadinasi, ir prezidentui Smetonai, gerai žinomas Sovietų vyriausybės užtikrinimas, kad ji visai nemano pažeisti Lietuvos nepriklausomybės, kištis į jos vidaus reikalus ar kėsintis pakeisti vidaus santvarką.

Maskva tik buvo labai apgailestautinų įvykių priversta padidinti čia savo įgulas jų saugumo sumetimais ir geriausių norų apsaugoti Lietuvą nuo pavojaus įsivelti į pasaulinį karą, jei ne savo noru, tai prievarta.

Aš pareiškiau abejojimą, kad Lietuvai grėstų pavojus įsitraukti į karą. Kaimynė Latvija, kaip ir Lietuvos vyriausybė, buvo pareiškusi laikysiantis griežto neutraliteto, Lenkija jau sužlugdyta, Vokietija gi yra draugiškuose santykiuose su SSSR ir, be to, tokioje padėtyje, kad, be abejo, ji nesikėsintų mūsų prievartauti be SSSR vyriausybės žinios ir sutikimo.

— Mes su Vokietija tokie draugai, kaip du alkani šunys, kurie sėlina į vieną kaulą, — nusijuokė Dekanozovas. — Šiandien teikiame jai pagalbą, bet tik tiek, kad ji neuždustų ir nepasismaugtų anksčiau, negu mums tai naudinga. Mūsų santykiai su vokiečiais nekokie — ir kuo jie pasibaigs, tai jau kitas klausimas, kurio dabar geriau neliesime. Tikėkite, kad draugas Stalinas ir aš asmeniškai tik gero norime Lietuvai. Mudu nesergame rusų patriotiniu šovinizmu, gerbiame ir mėgstame lietuvių tautą, nes tarp jos ir gruzinų tautos likimo yra daug bendro. Mudu, gerai susipažinusiu su jūsų praeitimi, žinome, kad šimtmečius kovojote, sulaikydami vokiečių antplūdį į rytus ir nelygioje kovoje laimėjote. Žinom, kad jūsų valstybės sienos ėjo į rytus nuo dabartinio Charkovo ir tik šimtą kilometrų buvo nuo Maskvos, o pietuose siekė Juodųjų jūrų. Kaip gali gruzinas negerbti tautos, kuri, nebūdama gausi, tik savo didvyrišku narsumu galėjo išugdyti žūtbūtiniuose karuose tokią galią pasipriešinti vakarams ir rytuose atstumti mongolus beveik iki Volgos. Visa tai kalbu įtikinti tamstą, kad draugas Stalinas Lietuvos atžvilgiu neturi jokių paslėptų tikslų ir siekimų, vien tik nori apsaugoti ateityje jūsų kraštą nuo galimo vokiečių įsiveržimo, politinei padėčiai ir mūsų santykiams su jais pakitėjus. Ir ko mes turėtume siekti Lietuvoje? Esate žemdirbių kraštas, turite vien tik tokių gėrybių, kuriomis ir Sovietų Sąjunga yra turtinga. Prisipažinsiu, kad mūsų manymu Lietuva — svarbus strateginis punktas, bet tas faktas kaip tik ir kelia iš vokiečių pusės agresijos prieš jus pavojų, nuo kurio norime jus apsaugoti.

Kaip galite spręsti iš mano kalbos, esu su jumis daugiau, negu atviras, stengiuosi nieko nuo jūsų nenuslėpti, kad supratę padėtį, galetumėt su pasitikėjimu bendradarbiauti su mumis savo krašto labui.

Man buvo labai sunku susikalbėti su einančiu dabar prezidento pareigas Merkiu ir jo patarėjais dėl būsimosios Lietuvos vyriausybės sudėties, — pasakojo toliau Dekanozovas. — Mes norime, kad naujoje vyriausybėje dalyvautų tokie asmenys, kurie lojaliai vykdytų Lietuvos pasižadėjimus ir įsipareigojimus ir neleistų pasikartoti įvykiams, dėl kurių Sovietų vyriausybė turėjo pakeisti savo santykius su trijų paskutinių Lietuvos vyriausybių nariais.

Tamsta naujoje vyriausybėje, dėl kurios sudėties pagaliau susitarta, esate numatytas užsienio reikalų ministeriu ir ministerio pirmininko pavaduotoju, — baigė savo kalbą Dekanozovas r įteikė man būsimosios vyriausybės narių sąrašą.

Jame šalia visai man nežinomų asmenų suradau ir kelias pažįstamas pavardes:

a) Justas Paleckis, numatytas ministerio pirmininko vietai užimti. Pažinojau jį kaip mažų gabumų ir neaukštos inteligencijos asmenybę, liaudininkų pakraipos žmogų ir "Lietuvos žinių" bendradarbį. Žinojau, kad jis buvo griežtai nusiteikęs tautininkų santvarkos atžvilgiu ir buvo jų vyriausybės persekiojamas, net ne kartą ištremiamas. Anksčiau buvo pasireiškęs neigiamu tarybinės (sovietinės) santvarkos įvertinimu ir tuo reikalu atspausdinęs knygą. Tiesa, pastaruoju laiku rodė veiklą, priešingą tuo atveju ankstyvesniam savo nusistatymui, bet jo draugiškus pareiškimus SSSR vyriausybės atžvilgiu, ryšium su Vilniaus grąžinimu Lietuvai, buvau laikęs neapgalvotais išsišokimais patriotiškai nusiteikusio opozicionieriaus.

b) Mickis. Jis buvo numatytas užimti žemės ūkio ministerio vietą. Žinojau apie jį tiek, kad jis buvo kuklus žemės ūkio ministerijos valdininkas ir gan aktyvus (veiklus) tautininkų partijos narys.

c) Pakarklis, kandidatas į teisingumo ministerius, baigęs Teisių fakultetą. Jis man buvo gerai žinomas, bet ne iš gerosios pusės. Turėjau pamato laikyti jį nerimtu žmogumi. Dar studentu būdamas pasižymėjo kaip veiklus "ateitininkas". Krikščionių demokratų partija tuo metu žiūrėjo į jį, kaip į būsimąjį savo partijos šulą. Į pirmuosius Seimus rinkimo metu buvo svarbiausias jų agitatorius, "bačkininkas". Savo prakalbose nesiskaitė su žodžiais, kai reikėjo iškolioti kairesniųjų pažiūrų partijas ar žmones. Buvo nesugyvenamas, kupinas griežtos neapykantos kairesnio nusistatymo asmenims, net savo politinių draugų tarpe. Kai į valdžią atėjo tautininkai, jis greitu laiku persimetė pas juos ir ten irgi pasireiškė savo veiklumu, todėl tautininkų vyriausybės buvo proteguojamas. Bet savo nelaimei prisidėjo prie "voldemarininkų", kurie buvo nepatenkinti prezidento Smetonos "demokratiškumu". Kaip šalininkai griežtos diktatūros, jie buvo sumanę perversmą, kuris nepasisekė. P. Pakarklis, nors nebuvo patrauktas atsakomybėn ir nuteistas, kaip kiti perversmininkai, bet buvo išmestas iš tautininkų partijos.

d) Antanas Venclova, numatytas į švietimo ministerio vietą. Jaunas vyrukas, buvęs mano mokinys, gabus rašytojas. Baigęs Hnmanitarinių mokslų fakultetą, gavo "Aušros" gimnazijoje Kaune lietuvių kalbos ir literatūros mokytojo vietą, buvo labai mėgiamas mokinių ir giriamas viršininkų, kaip geras mokytojas. Politika iki šiol, kiek žinojau, visai nesidomėjo. Prieš kelias savaites buvo atleistas iš mokytojo pareigų dėl smulkaus eilėraščio, kurį paskelbė spaudoje. Jame Venclova pareiškė širdgėlą, kad suliepsnojusiose žudynėse liejasi tiek daug nekalto kraujo, tiek daug tenka žmonėms patirti skriaudų, pralieti ašarų dėl tuščių užgaidų tų, kurie skelbiasi Dievo rinktais vadais. Švietimo ministeris įžvelgė, kad mokytojas, reiškiąs tokias antikariškas nuotaikas, gali turėti mokiniams slopinančios įtakos.

e) V. Vitkauskas, generolas. Asmeniškai su juo susitikti anksčiau neteko. Žinojau, kad Raštikiui pasitraukus, buvo Smetonos paskirtas kariuomenės vadu, vadinasi, jam ištikimas žmogus.

Pats aš buvau numatytas į užsienio reikalų ministerio ir pirmininko pavaduotojo vietą.

Kiti kandidatai man buvo visai nepažįstami, ir kad tokie žmonės yra šiame pasaulyje, tik iš šio sąrašo dabar sužinojau.

Susipažinęs su vyriausybės kandidatų sąrašu, pareiškiau savo nusistebėjimą, kad dėl mano joje dalyvavimo su manim kalbasi ne einąs prezidento pareigas Merkys, bet SSSR vyriausybės įgaliotinis, ir ne prezidentūroje, bet SSSR atstovybėje. Be to, man siūloma būsimoje vyriausybėje vieta, kurios aš nieku būdu užimti neišdrįsčiau. Dar suprasčiau, jei man būtų pasiūlyta švietimo ministerio pareigos eiti. Švietimo reikaluose šiek tiek nusimanau, bet politiniais klausimais niekuomet nesidomėjau daugiau, negu gali domėtis paprastas Lietuvos pilietis, politinė veikla man visai svetima. Paprastu, normaliu laiku negalėčiau su panašiu pasiūlymu sutikti, o dabar — tuo labiau. Be kita ko, nemanau, kad tokią sunkią ir atsakingą valandą Paleckis būtų tinkamas kraštui vadovauti. Bent aš tuo netikiu ir todėl nemanau, kad galiu dalyvauti jo vadovaujamoje vyriausybėje.

Dekanozovas ramiai išklausė mano gan šiurkštaus pareiškimo.

— Dėl tamstos priekaištų turiu pasakyti — aš irgi nemanau, kad Paleckis tiktų vyriausybei vadovauti. Todėl jis, kaip oficialus pirmininkas, numatytas pagal Lietuvos konstituciją ein. Lietuvos prezidento pareigas užimti. Tai pasyvios pareigos, daugiau atstovavimo. Netgi daugiau, — mes suprantame, kad toks asmuo neturės įtakos į vyriausybės veiklą. Vyriausybei vadovauti teks tamstai, ir todėl anksčiau, negu Merkys pateiks jums tinkamą pasiūlymą, norėjau su jumis pasikalbėti, kaip su būsimosios vyriausybės galva. Mums būtų skaudu ir tamstos tėvynei žalinga, jeigu atsisakytum nuo pareigų, kurios bus pasiūlytos. Tamsta esate populiarus liaudyje, kaipo patriotinių veikalų kūrėjas, jumis pasitiki jaunoji jūsų inteligentijos karta. Vadinasi, jūsų vadovaujama vyriausybė turės gyventojų pasitikėjimą, mums ir jums tai labai svarbu. Negaliu nutylėti, kad karas užsitęs ilgai, labai ilgai. Vokiečiai neslepia noro okupuoti visus kraštus, iš kurių galėtų grėsti jiems pavojus, kad ir netiesioginis. Neabejojam, kad jų bus okupuota visa vakarų ir pietų Europa. nekalbant jau apie šiaurės kraštus. Šiandien dėl mūsų draugiškumo sutarties su jais Lietuva dar yra saugi, bet ar nepasikeis jų pasitikėjimas mumis, niekas nežino. Šiandien jie dar mūsų draugai per prievartą, o rytoj gal taps didžiausiais priešais, o tuomet pirmas jų žingsnis bus — okupuoti Lietuvą, kaip svarbų strateginį punktą. Kad to neatsitiktų, buvome *mes* priversti tai padaryti. Nori vokiečiai ar nenori, turės jie praryti šį jiems nemalonų mūsų žingsnį. Bet jie nesiliaus dėję pastangų visokiais būdais kiršinti prieš mus vietos gyventojus, ir todėl mums labai svarbu turėti Lietuvos tokią vyriausybę, kuria ir lietuviai pasitikėtų, ir mes būtume tikri, kad ji nepasiduos vokiečių gundoma. Norime apsaugoti save ir netiesiogiai jus. Jokių kitų tikslų čia Lietuvoje neturime. Kai tik praslinks pavojus, mūsų kariuomenė tuojau bus atitraukta iš čia, ir ateityje gyvensite, kaip gyvenote. Džiaugiuosi, kad jau būsime vėliau tiesioginiais kaimynais, ir draugiški santykiai tarp SSSR ir Lietuvos bus dar tampresni, negu iki šiol buvo.

Taip kalbėjo Dekanozovas, ir man tuomet atrodė, kad jis kalba nuoširdžiai. Bet tai manęs nepadrąsino ir neįtikino, kad galiu pasiimti tokias komplikuotas ir atsakingas pareigas, kurioms visai nesu pasiruošęs. Buvau griežtai nusistatęs tų pareigų neimti, bet nenorėdamas būti ilgiau įkalbinėjamas pasakiau, kad visa tai mane užklupo netikėtai, ir aš turiu gerai pagalvoti, ar pajėgsiu panašioms pareigoms. Atsakymą galėsiu duoti tik pasimatęs su Merkiu, kuris dabar eina prezidento pareigas.

Tuo mano pasikalbėjimas su Dekanozovu pasibaigė. Grįžęs namo ir trumpai pasitaręs su žmona, paskambinau SSSR atstovybėn. Atsiliepė Pozdniakovas, kuriam čia pat pareiškiau, kad aš viską apgalvojau ir nutariau siūlomųjų pareigų neimti.

— Nedrįstu apie tai pranešti Dekanozovui, tikėdamasis, kad "rytas protingesnis už vakarą" (utro murennieje večerom) Tikiuosi, kad tamstos atsakymas dar negalutinis, — kalbėjo Pozdnikovas.

Apie dešimtą valandą ryto ties namais, kur gyvenau, sustojo automobilis. Užsienio reikalų ministerijos šoferis įteikė man Merkio trumpą laiškelį, kuriuo kviečia mane atvykti tuojau į prezidentūrą pasitarti svarbiu reikalu.

Gerai žinojau, kuris tai buvo reikalas. Žmona patarė nevykti, bet mane sugundė noras tiksliau sužinoti, kokioje padėtyje mūsų krašto reikalai, ir papasakoti, ką esu išgirdęs apie juos iš Dekanozovo. Be to, maniau, kad būtų nemandagu Merkio atžvilgiu, jei jo kviečiamas atsisakyčiau pas jį nuvykti.

Merkys buvo blogai nusiteikęs, sutiko mane su surūgusiu veidu. Jo nuotaika man buvo suprantama, nes ir aš pats jaučiausi ne geriau. Vargu ar buvo lietuvių tarpe nors vienas padorus asmuo, kuris tomis dienomis nebūtų buvęs skausmo pagautas.

— Tai ką? — pratiesdamas man ranką klausia jis su pikta šypsena: — nesutinki įeiti į vyriausybę?

Supratau, kad jis jau buvo Sovietų atstovybės paiformuotas apie mano nusiteikimą tuo atžvilgiu.

— Nesutinku, nes negaliu imti pareigų, kurioms nepajėgsiu. Ne aš sudariau sąlygas joms atsirasti...

— Manai, kad aš čia esu kuo dėtas? — piktai atsikirto Merkys, neleisdamas man net sakinio baigti. — Jau išdūmė, kuris kaltas, net nepasitaręs su savo vyriausybe... Tautos Vadas... Antrasis Vytautas... Lietuvos ginkluotų pajėgų viršininkas... Sušaudyti tokį vadą!..

Bus daugiau

AGNĖ LUKŠYTĖ

Nambruka

Dirbu Sydnėjaus miesto centre, o gyvenu netolimam priemiesty. Kas rytą einu į stotį maždaug septynias minutes.

Išeinu anksti, kad nereikėtų lėkti, užtai eidama iki pat stoties plačia gatve, turiu laiko žvilgterėti į kiemus, gėlynus ir praeivius.

Jau seniau pastebėjau prie vieno, žalsva tvorele aptverto, seno, bet dar gerai išsilaikiusio mūrinio namo iškabą su užrašu: FOR SALE.

Vieną rytą mano akys smalsiai įsminga į tą namą jau be iškabos. Pro atviras duris veržias vaikų balsai, o visa tai perrėkiąs italės balsas, šaukiąs jau kelintą kartą:

— Bambini, mandžare!

Keletą itališkų žodžių žinau ir suprantu, kad ji šaukia vaikus valgyti. Tuo pat laiku pro šalutines to namo duris išeina jaunas vyras. Jo veido bruožai aiškiai itališki: gražūs, tiesiog klasiški. Veido oda šviesi, o akys ir plaukai tamsūs, beveik juodi. Išėjęs pro vartelius jis mane bematant pralenkia ir skubiu žingsniu nužygiuoja pirmyn.

Po kelių savaičių pradedu jį matyti kas rytą stovintį prie vartelių, kartais ant jų užsirėmusį ir žiurintį į siaurą, šoninę gatvelę, priešais atvingiuojančią. Iš tos gatvelės atėjus ir skersai plačiąją gatvę perėjus, atsidurtum tiesiai prieš žalsvus vartelius.

Visa jaunojo italo povyza ir akių išraiška rodo laukimą.

Kartais mano mintyse perbėga klausimas:

— Ko jis taip laukia? Pirmiau jis pralenkdavo mane, o dabar lieka...

Vakarais, grįždama iš darbo, einu kita gatvės puse tam, kad praeičiau pro vieną masyvų, kolonijų stiliaus namą, kurio išmūryta tvora vaikšto, arba tupi juoda katė. Jos galvutė maža, daili, plonas kaklas, o kailis juodas, ilgų plaukų, papilvėj papuoštas keliais baltais lopais.

Einant pro šalį, ji iškelia savo pasipūtusių plaukų uodegą į viršų, tarsi didžiuotųsi savo persiška kilme. Jei sustosi prie jos ir tyčia neglostysi — ji pradeda trinti galvą į tvoros plytas ir tyliai murkti. Glostant ji pasistiepia visomis keturiomis kojomis ir nugaros išrietimu į viršų pasitinka kiekvieną paglostymą.

Dažnai man katę beglostant, prieina jauna mergina. Mudvi nusišypsom viena kitai ir be žodžių, pakaitomis katę glostom. Vėliau palieku merginą beglostančią katę ir pereinu į kitą gatvės pusę. Neretai atsigręžiu ir matau merginą įsukančią į siaurąją gatvelę.

Mergina man patinka, gal dėl to, kad atrodo šiaurietiškai ir kažkuo primena lietuvaitę. Dailiai nuaugus, ilgais šviesiais plaukais, supintais į palaidą kasą. Akys pilkšvos, noselė trumpa, švelnia linija į viršų riesta, o lūpos ružavos, pilnos, kaip pusiau prisirpus braškė.

Kartais spėlioju, kokia būtų jos tautybė. Jei būtų lietuvaitė — būčiau kur nors mačius. Gal ji suomė ar švedė? Nebūtų nuostabu, nes Sydnėjuj susispietė daugybė įvairiausių tautybių.

Grįžtant prie katės: ji yra išpaikinta ne vien glostymu. Vieną šeštadienio popietę, man ją beglostant, prieina senutė, gražiai apsirengus ir išėmus iš dailaus krepšelio vaškinį popierėlį, išsuka iš jo šviežios mėsos gabalėlį, kurį padeda ant tvoros. Katė atsitupia ir pradeda ėsti. Senutė, šnairomis pažvelgdama į mane, nuduoda kalbanti katei:

— O, tu išdykėle, lepūnėle! Ar nepasakysi man, kuris iš tavo tėvų buvo persas? Vienas jų buvo juodas, ilgų plaukų, o kitas paprastas, baltas, gal su keliais juodais lopais? Kaip ten bebūtų —tu esi įdomus mišinys.

Ji paglosto katę, sakydama "Graži mano katelė" ir staigiai atsisukus į mane, paklausia beveik grasinančiai:

— Ar jūs žinot jos vardą?

— Ne, — atsakau.

Senutė šūkteli:

— Nežinot? O kodėl nežinot?

Stoviu, kaip bežadė ir kvailai šypsaus. Senutė, lyg pasididžiuodama savo žinojimu, trumpai ištaria:

— Nambruka!

— Katės vardas? — pakausiu.

— Taip. Matot, aš esu kilus iš Gipslando. Mano tėvai turėjo dvarą kaime. Anais laikais tai buvo šviesus gyvenimas!.. O, koks gražus buvo gyvenimas! Mūsų dvare knibždėte knibždėjo darbininkų, daugybė aboridžinų. Mano tėvai buvo geri aboridžinams, net man nedraudė su jais bendrauti. O, kokie jie įdomūs žmonės! Jų vaikai — tikri gamtos padarai: puikiai pažįsta gamtą, gyvulėlius, augalus...

Man aišku, kad senutė džiaugias turėdama šalia savęs klausytoją ir pasiryžtu, jos užsimojimą įsileisti į ilgas kalbas, nutraukti klausimu:

— Ar aboridžinų kalboje Nambruka reiškia katė?

Senutė prideda ranką prie burnos ir kikena. Aš kantriai laukiu atsakymo.

— O, atsiprašau... man taip juokinga. Ne, aboridžinai kates vadino įvairiais, kitais vardais. Nambruka jie vadino juodą oposumą.

— Iš tiesų, koks vykęs vardas tai katei! — pasakau, prisiminus oposumo uodegą, tokią pat storą ir pūkuotą, kaip ir šios katės.

— Taip, taip! Tačiau juodo oposumo man neteko matyti, nors aboridžinai tvirtino, kad juodų buvę kadaise daug. O, kaip gražiai jie tardavo: "Nambruka, Nambruka".

Pilkų oposumų daug mačiau — neteko matyti pilko su juodais lopais. Laukinėj gamtoj viena veislė su kita nesimaišo, tačiau pažiūrėkit į šią katę: aiškiai dviejų veislių junginys!Gražus junginys!

Ką gi, reikia pripažinti, kad mūsų "kailiniai įnamiai", kaip ir žmonės, kurie nebežiūri skirtingos rasės, o dar mažiau — tautybės. Mano laikais viskas buvo daug griežčiau, net ir tokių maišytų kačių neteko matyti.

Šiek tiek paklausius tolimesnio dėstymo, kaip visa buvo kitaip "jos laikais", pasakau "Sudie" ir nueinu.

Kitais kartais, glostydama katę, murmu:

— Nambruka, Nambruka...

Prisiminus tą "filosofuojančią" senutę, nusišypsau, nes esu tikra, kad senutė, būdama tik praeivė, davė katei savo vardą, o katės savininkai vadina ją kitaip.

* * *

Atėjus žiemai pradedu pramiegoti įprastą kėlimosi laiką ir dėl to einu į stotį vėliau. Nekartą pastebiu iš siauros gatvelės ateinančią tą mano "šiaurietę" merginą. Ji skersai pereina plačiąją gatvę, nes čia lengviau atsidurti kitoj pusėj, negu arčiau stoties, kur daugybė mašinų rieda įvairiomis kryptimis.

Merginai perėjus į mano gatvės pusę, prie žalsvų vartelių rymojęs jaunasis italas išeina į gatvę ir pradeda eiti paskui merginą. Jo sekimas yra toks aiškus, kad mergina perbraukia ranka paukus ir kažkaip tiesiau pradeda laiktyi savo kūną. Nugaroje nusidriekianti kasa, rodos, koketiškai čiužinėja tai į vieną, tai į kitą šoną.

Sau viena nusišypsau iš tokio nekalto jaunų žmonių žaidimo.

* * *

Nutariu iš to priemiesčio išsikelti, nes gavau tinkamesnį butą kitame. Darbovietėj paprašau atostogų ir paskutinę dieną prieš atostogas grįžtu šiek tiek vėliau, negu paprastai. Iš toliau pamatau "šiaurietę" merginą ir tą jaunąjį italą, stovinčius šalia vienas kito ir glostančius katę. Praeinu pamažu ir atsargiai juos stebiu. Jie nežiūri į vienas kitą, nieko nekalba, bet spėju pamatyti jį uždedantį savo ranką ant merginos rankos...

Praslenku jausdamosi, lyg kokia šventvagė ir nepasiduodu smalsumo jausmui — neatsisuku pažiūrėti, ar jie pradėjo kalbėtis...

Gyvenant kitam priemiesty, niekada nebetenka matyti nei "šiaurietės" merginos, nei jaunojo italo, tačiau jie dažnai atklysta į mano mintis.

Spėlioju, ar jie pradėjo draugauti nuo to laiko, kai abu kartu glostė katę? O gal jie jau vedę? Gal sulaukė ir vaiko?

Bandau įsivaizduoti, kaip atrodytų jų vaikas: gal juodom, didelėm akim ir išbaltinto lino plaukais?

Nors nežinau atsakymų į savo klausimus, bet prisiminimas, kad tų jaunų žmonių rankos, katę glostant "susitiko", many sukelia malonų, tačiau neišaiškinamai graudų jausmą.

Nepamirštu ir katės. Tam trumpam mano gyventam laikotarpiui anam priemiesty, jos vardo "Nambruka" skambesys priduoda egzotišką atspalvį.

— Agnė Lukšytė, paskutiniaisiais metais Australijoj iškilusi beletristė, atidavė spaudai pirmąjį savo novelių rinkinį "Kalnų velnias". Knygoje yra 14 novelių. Autorė pasižymi psichologinio momento išryškinimu ir australiška gamtos bei žmonių egzotika, kurion savotiškai įsipina ir lietuviškasis personažas.

Knygą spaudžia Minties spaustuvė; ji bus gero popieriaus ir kietais viršeliais įrišta, papuošta dail. V. Rato iliustracijomis.

Henrikas Nagys

Iš eilėraščių rinkinio "Broliai balti aitvarai", už kurį autoriui paskirta 1969 metų Lietuvių Rašytojų Draugijos premija
(Daugiau žiūr. 10 psl.)

SVAJONĖ

Norėčiau prisijaukinti sakalą,
pilką, išdidų paukštį,
aitvaro brolį.

Norėčiau prisijaukinti sakalą
gintarinėm akim,
vienai vienintelei medžioklei,
kurios ilgėjausi visą gyvenimą.

Norėčiau prisijaukinti sakalą,
raibą poetų paukštį,
kad plūktą molio aslą,
atsiminimų gadynėj,
papuoštų plačių
sparnų šešėliais.

Norėčiau prisijaukinti sakalą,
aitvaro brolį,
išdidų, pilką paukštį
gintarinėm akim.

DIENORAŠTIS

* * *

Pardavinėjam su broliu Žemaičių turguje
gyduoles žoles. Basi vienuoliai giedodami
stato šventyklą. Trenkia prakaitu ir sakais.
Apkalba rožę, išglostome kaulų gėlą,
slaptais burtažodžiais nugalim nuomarį.
Kunigaikščių raiteliai
lekia dulkėtom smėlio kalvom.
Mudu su broliu
keliaujam basi.

* * *

Sudėjom dainas
ir dainuojam prie laužo. Girti
kareiviai klausosi.
Prunkščia žirgai.
Vėliau užsimetam kankles per petį
ir jojam dovanotais arkliais.
Klausomės upių tekėjimo. Apuokų. Griežlių.
Daina galingesnė už mirtį.
Aitvaras seka mus
debesimis.
Plati šalis Dainava.

* * *

Mainome gintarą. Romėnų laivai,
kaip gulbės.
Žaibo išdegintam ąžuole
apsigyvenom su broliu:
skaitome žvaigždes, medžiojam,
skobiam iš medžio kamieno
luotą. Dėliojame saulėj
velnio pirštus.
Už girių ūžia jūra.

* * *

Mudu mainom gintarą.
Lūpos limpa druska.
Romėnai, vikingai, ilyrai
šypsosi baltais dantimis.
Geria midų. Dainuoja.
Mūsų pilys tvirtos.
Suręstos iš kieto, gumbuoto ąžuolo.
Mūsų pirštai, kaip titnagas.
Mūsų širdys ramios
ir plaka lėtai.
Plati šalis Dainava.

* * *

Užsiauginom aitvarą,
jauną, išdidų, piktą paukštį.
Aitvaras tupi ant brolio peties.
Kaip sakalas.
Aitvaras lesa iš mano rankos.
Aitvaro plunksnos, kaip varis,
Akys, kaip gintaras.
Svetimšaliai perka iš mūsų
burių audeklą. Kelia prieš saulę.
Trupina baltą duoną žuvims.
Laikome rankose
sunkų, geltoną gintarą —
medų, kopų smėlį.
Išdidūs svetimšaliai tyli
ir liečia pirštais
sukrekėjusią saulę.
Ūžia šventi miškai.
Aitvaras plazda ant brolio peties.
Plati šalis Dainava.

* * *

Skaptuojame luotą iš klevo.
Atokaitoj laša pavasario
sniegas.
Balandžiai burkuoja, aižėja tošys.
Brolis šypso kramtydamas
alksnio žievę.
Kirvio ašmenys kanda baltą medieną.
Lekia skiedros ir paukščiai.
Paukščiai ir debesų šešėliai
Plaukia kalvom
Dainavos.

* * *

Pavasaris mudviem kaip brolis.
Pavasaris jaunas, laimingas,
nerūpestingas šaipokas,
švilpaująs laivininkas,
kantrus ir gudrus medžiotojas.
Pavasaris mudviejų brolis:
midaus ir dainų bičiulis,
sakalo plunksnom iškaišęs
dangų ir upę.

* * *

Skaptuojam iš klevo luotą.
Plauksim ieškoti
kitų pilių.
Plati ir saulėta šalis
Dainava.

* * *

Aitvaro brolio neišdaviau. Sudegė kaimai.
Pusto karštais pelenais.
Pasakų paukščio plunksnos baltesnės už sniegą,
akys žydresnės už vandenį.

Brolio neužsigyniau. Lūpos suakmenėjo.
Lyja žarijų lietum.
Pasakų paukščio plunksnos baltesnės už pieną,
akys žydresnės už liną.

Aitvaro nepalikau. Mano kojos, kaip medžio
šaknys dirvožemyj liks.
Pasakų paukščio plunksnos baltesnės už tošį,
akys žydresnės už vėją.

Aitvaro brolio neišdaviau. Sudegė žemė.
Pusto pilkais pelenais.
Pasakų paukščio plunksnos lengvesnės už plėnis,
akys šaltesnės už ledą.

VAIKYSTĖ

Vienos vaikystės negana:
ištirpo sniego senis
prie Rotušės, kai saulė degdama
senamiesčio gatvelėmis sroveno
į didelį ir platų Nemuną.

Vienos vaikystės mums gana:
ištirpo sniego seniai
prie Rotušės, kur topoliuos pleveno
viena vienintelė diena:

kreivom, siaurom gatvelėm
prabėgo vėjai, juoką nešdami,
vaikai laimingi ir linksmi,
dainuodami pavasario dainelę,
mums, grįžusiems iš ilgo kelio,
gimtam name numirt.

Knygos ir autoriai

Kuriamas Lietuviškų Knygų skyrius Ottawos Valstybinėje Bibliotekoje

L. D. žurnalo redakcija gavo dr. Marijos Ramūnienės laišką, kuriame prašoma paskelbti spaudoje kreipimąsi į literatūros ir kultūros žmones aukoti knygų Ottawos Valst. Bibliotekos lietuviškų knygų skyriui.

1967 m. Kanados šimtmečio jubiliejui atžymėti Ottawoje pastatyti puošnūs ir talpūs Valstybinės Bibliotekos rūmai. Rūmai turi visas galimas apsaugos priemones knygas išlaikyti.

Biblioteka periodiškai sudaro ir siuntinėja gautų knygų sąrašus į kitų kraštų bibliotekas — tuose sąrašuose figūruotų ir lietuvių knygos. Tai būtų žinios apie mūsų kultūrinius lobius, kraunamus visame plačiajame pasaulyje. Tai, anot dr. M. Ramūnienės, rodytų mūsų siekimus, laimėjimus ir kultūrinį lygį. Ten sukrautos knygos būtų kultūrinės ambasadorės; politikoje — tai būtų vienas iš efektingiausių ginklų.

Sutikimas į Valstybinės Bibliotekos skyrius įterpti ir Lietuviškąjį skyrių yra dr. M. Ramūnienės, Kanados Lietuvių Bendruomenės valdybos Kultūros Komisijos pirmininkės, nuopelnas.

Nepaisant, kad už knygas neapmokama, mes lietuviai šia proga turime pasinaudoti ir padėti sutelkti Lietuviškąjį Skyrių, dovanai nusiųsdami knygų bei žurnalų lietuvių kalba (ir vertimų kitomis kalbomis). Yra renkamos ir priimamos visos liet. kalba mokslo, tautosakos, beletristikos bei poezijos, žodynai ir panašūs leidiniai.

Pavieniai asmenys jau yra paaukoję visą Liet. Enciklopedijos komplektą, Mūsų Lietuvos 4 tomus, nemažai senų (antikvarinių) knygų, kaip maldaknygės, kalendoriai ir k. Kai kas knygas užrašo Bibliotekai testamento būdų (Tai jau yra padarę dr. A. Šidlauskaitė, J. Karys, prel. M. Krupavičius /jau atidavęs visas knygas, kuriomis nesinaudoja/ ir kt.).

Oficialus Bibliotekai lietuviškų knygų įteikimas - iškilmės su literatūros vakaru Ottawoje numatyta surengti š. m. spalio 24 d.

Iki to laiko knygas siųsti adresu: Dr. Marija Ramūnas, 187 Carling Ave., Ottawa, Ont., Canada; vėliau: National Library & Archives of Canada, Ottawa, Ont., Canada.

Siunčiant pridėti aukotojo vardą, pavardę, adresą.

Lietuvių Rašytojų Draugijos 1969 metų Literatūros premija paskirta Henrikui Nagiui

— Lietuvių Rašytojų Draugijos premijai skirti jury komisija, savo posėdyje rugp. 16 d. Los Angeles mieste apsvarsčiusi 1969 m. užsienyje išleistas (nepremijuotas) knygas, balsų dauguma premiją paskyrė **Henrikui Nagiui** už jo poezijos rinkinį "Broliai balti aitvarai".

Jury komisiją sudarė: pirm. Bern. Brazdžionis, sekr. J. Tininis ir nariai: Alė Rūta, Alf. Gricius ir Pr. Visvydas. Vieno tūkstančio dolerių premijos sumą jau kelinti metai skiria Lietuvių Fondas. Premija įteikti numatoma Literatūros vakare Toronte rugsėjo pradžioje.

Vytės Nemunėlio

Meškiukas Rudnosiukas

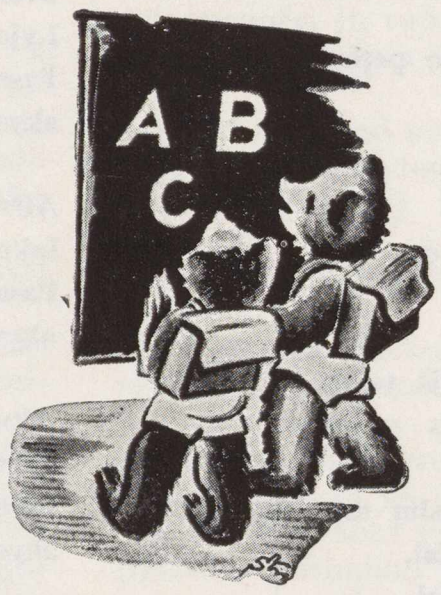

su spalvotomis V. Stančikaitės iliustracijomis.

Kaina $3.00

NAUJOS KNYGOS

Atsiųsta paminėti

O. Nendrė, **Antroji banga.** Romanas. Viršelį ir knygos aplanką piešė P. Jurkus. 202 psl. Spaudė M. Morkūno spaustuvė, 6051 So. Ashland Ave., Chicago, Ill. 60636. Kaina $3.50.

Lietuvių švietimas Vokietijoje ir Austrijoje 1944-1950 metais. Redagavo V. Liulevičius. 640 psl., 262 foto nuotraukos. Įrišta kietais viršeliais kaina $12.00.

Šią knygą išleido naujai įsikūrusi Kultūrai Remti Draugija, 7026 So. Claremont Ave., Chicago, Ill., 60636. Tai gražus paminklas tūkstančiui pasišventusių mokytojų, išmokslinusių ir išauklėjusių daukiau kaip 10 000 jaunimo sunkiose "išvietintųjų" sąlygose.

Gaidos:

Bronius Budriūnas, **Lietuvio giesmė.** Mišriam chorui. Premijuota PLB valdybos tautinių giesmių konkurse 1968 m. JAV LB Kultūros Fondo leidinys nr. 47. Chicago, Ill. 1970 metai. Gaunama adresu: 2620 Griffith Park Blvd., Los Angeles, Calif. 90039. Kaina 50 c.

IV ASV Rietumu Krasta Dziesmu Svētku Vadonis. 1970, Los Angeles. Gausiai iliustruotas latvių dainų šventės Los Angeles mieste vadovas. Programoje dalyvavo ir komp. B. Budriūnas su savo choro nariais. Apie lietuvių dainų šventes JAV rašo Vl. Jakubėnas.

A Survey of Developments of Captive Lithuania in 1965-1968. Edited by Vytautas Vaitiekūnas. Published by The Committee for a Free Lithuania, 29 West 67th St., New York, N. Y. 10019. 160 pages.

Soviet Russian Imperialism. By Ernst Jaakson, Consul General of Estonia in charge of Legation. Published by The Consulate General of Estonia in New York, N. Y. 1970. 16 pages.

Antanas Baranauskas, **The Forest of Anykščiai.** The original Lithuanian Text with the English verse-translation by N. Rastenis, Honorary Lithuanian-American Poet Laureate. Introduction and editing by J. Tininis, Lecturer in Indo-European Studies, UCLA. Second edition, Publisher: Lithuanian Days, 4364 Sunset Blvd., Hollywood, Ca. 90029. 64 pp. Price: soft cover 3.00, hard cover 4.00.

aabs, (Association for the advancement of Baltic Studies). No. 2. Bulletin of Baltic studies. May 1970. 40 pages, price $2.00. Published quarterly. Address: 471 Bay Ridge Ave., Brooklyn, N. Y. 11220.

"Pirmieji egzemplioriai ištirpo kaip cukrus, — rašo vienas knygų platintojas, — *skubiai atsiųskitete dar 5 egz."*

Dabar pats laikas įsigyti
Bernardo Brazdžionio
knygą

"POEZIJOS PILNATIS"

Už savo kūrybą B. B. yra apdovanotas Lietuvos Valstybine literatūros premija; knygoje, tarp kitų, yra atspaustas poeto žodis, pasakytas premijos įteikimo šventėje Vilniuje (1940 metais).

Knyga turi beveik 600 puslapių, atspausta gerame popieriuje, su 12 skyrių grafinių viniečių, pieštų dail. Alf. Dociaus (Toronte, Kanadoje); prie kiekvieno skyriaus yra visų knygų, iš kurių parinkta poezija, viršelių nuotraukos su bibliografiniais daviniais.

Išleido ad hoc susidaręs komitetas, "Lietuvių Dienų" leidyklai bendradarbiaujant. Kaina $10

Užsisakyti:

Brazdžionio Rinktinei Leisti Komitetas

arba **"Lietuvių Dienos"**

Adresas abiejų tas pats

4364 Sunset Boulevard
Hollywood, California 90029

Antanas Baranauskas, **The Forest of Anykščiai** (Anykščių šilelis). Lietuviškas tekstas su angliškų vertimu. Vertė Nadas Rastenis. Redagavo ir įvadą parašė J. Tininis. Antroji laida. Išleido "Lietuvių Dienos", 1970, 4364 Sunset Blvd., Hollywood, Ca. 90029. 64 psl. Minkštais viršeliais kaina $3.00, kietais — $4.00. Iliustruotas J. Kuzminskio raižiniais.

A. Baranauskas yra žymiausias XIX a. lietuvių poetas. Savo kūriniu "Anykščių šilelis" jis pasistatė sau amžiną paminklą. Pirmą karta poema išspausdinta 1860 ir 18 m. L. Ivinskio kalendoriuose. Išiol Lietuvoje ir užsieniuose yra jo pasirodę daugiau kaip 10 laidų. Jis išverstas į lenkų, latvių, rusų, vokiečių kalbas. Vertimas anglų kalba drauge su lietuvišku tekstu pasirodė 1956 metais. Ši laida yra visokeriopai pataisyta, pridėtas stambus įvadinis J. Tininio parašytas straipsnis. N. Rastenis yra pasižymėjęs lietuvių klasikinės literatūros vertėjas į anglų kalbą — jis, šalia daugelio smulkių eilėraščių, yra išvertęs K. Donelaičio "Metus". "Anykščių šilelio" vertimas yra labai adekvatiškas originalui, nes vertėjas yra pats poetas, mokąs labai gerai lietuvių ir anglų kalbas.

Šis leidinys yra svarbus ne tik mūsų literatūros propagandai svetimuosiuose, bet ir gera priemonė susipažinti su mūsų klasika lietuviškajam jaunimui, kuris jau geriau moka angliškai, negu lietuviškai..

Bon Air Motelis

1727 No. Western Ave.
Hollywood, Calif. 90027

Telef. HO 4-4154

Savininkai:

Ignas ir Viktorija Gurčinai

Vėsinami kambariai; kiekv. kambary nemokamai TV ir telefonas; yra kambarių su virtuvėmis; kieme šildomas maudymosi baseinas. Patogus susisiekimas autobusais ir automobiliais.

BEACON MOTOR HOTEL

Atvykus į Kaliforniją, kviečiame į

Arti prie
Beach, Westwood, Beverly Hills & Hollywood
3020 Wilshire Blvd. Santa Monica, California
EXbruck 4-9144
Mrs. A. Lukšis — Owner and Mgr.

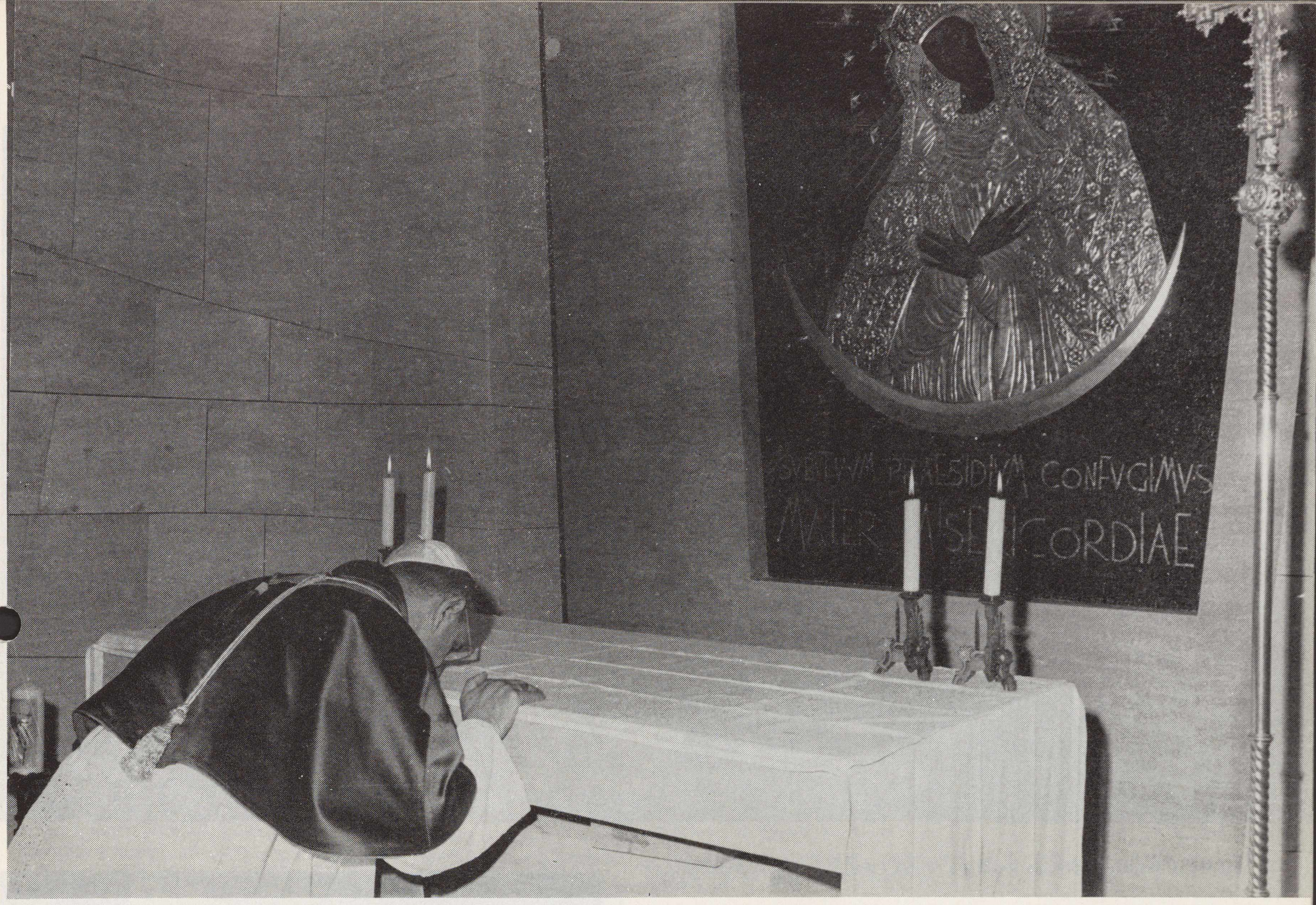

Lietuvių koplyčios Vatikano požemyje altorius su Aušros Vartų Marijos paveikslu. Prie altoriaus suklupęs meldžiasi popiežius Paulius VI, tuojau po pašventinimo iškilmių.

Altar with reproduction of miraculous picture of Our Lady of Vilnius in the Lithuanian Chapel at the Vatican, under St. Peter's Basilica.

Lietuvių koplyčia

Vatikano požemyje

Šv. Petro Bazilikos požemiuose

Lietuvių koplyčia yra Šv. Petro Bazilikos požemiuose, kur buvo daromi didesni kasinėjimai, ieškant švento Petro karsto. Tame požemyje yra įrengtos kelios koplyčios. Čia iškasta niša ir lietuvių koplyčiai. Jos didumas: 12 pėdų pločio, 34 pėdos ilgio ir 10 pėdų aukščio.

Visas koplyčios suplanavimas ir dekoravimas primena katakombas. Tai labiausiai atitinka pagrindinei koplyčios idėjai — kankinių pagerbimui. Katakombos buvo toji vieta, kur pirmieji krikščionys slėpėsi nuo persekiojimų, ten jie meldėsi, ten buvo ir palaidoti. Ir Lietuvoje Bažnyčia turėjo daug iškentėti — ir ji buvo persekiojama, tremiama į katakombas.

Kairioji siena

Visa koplyčia papuošta reljefinėm skulptūrom. Sienose pavaizduotas visas Lietuvos krikščioniškasis gyvenimas.

Pačioje pradžioje, kairėje yra įrašas — Popiežius Innoncentius IV ir jo herbas. Šio popiežiaus laikais gyveno Mindaugas, kuris priėmė krikštą ir Lietuvą įjungė į Vakarų kultūrą.

Mindaugu ir prasideda sienų skulptūros. Vaizduojamas Mindaugo krikštas; apačioje įrašytos atitinkamos datos: krikšto, vainikavimo ir nužudymo.

Toliau eidami, sienoje randame angą. Su ta anga taip atsitiko. Kai buvo kasama šiai koplyčiai niša, toje vietoje buvo rastas senosios šv. Petro Bazilikos koridorius, net su freskom dekoruotas. Koridoriaus grindys buvo keturiom pėdom aukščiau už koplyčios grindis. Šis radinys nesunaikintas — palikta niša su atitinkamais įrašais, o jos angoje pastatytas didelis Rūpintojėlis.

Toliau einama prie antrojo Lietuvos krikšto. Čia matome Vytauto laikų bažnyčių siluetus — tai Vytauto bažnyčia ir Bazilika Kaune. Trakų bažnyčia, šv. Mikalojaus bažnyčia — Vilniuje. Toliau Vytautas, laikąs rankoje Vytį, toliau Jogaila su savo herbu. Sienoje yra atitinkami įrašai. apie pačius valdovus.

Altoriuje — Aušros Vartų Marija

Eidama į koplyčios galą, siena lenkiasi ir sudaro savotišką angą. Toje angoje yra altorius, iškaltas iš akmens. Jo priekyje — kryžiaus lietuviška ornamentika. Už altoriaus nišoje įstatytas didelis Aušros Vartų Marijos paveikslas. Jis apšviestas iš abiejų šonų. Po paveikslu įrašas: Sub Tuum Praesidium Confugimus, Mater Misericordiae.

Ant altoriaus yra nedidelis metalinis lietuviško stiliaus kryžius ir žemos metalinės žvakidės, taip pat papuoštos iš Lietuvos gautu gintaru.

Gale altoriaus ant grindų stovi daugiau kaip dviejų pėdų aukštumo metalinė žvakidė, kurią koplyčiai dovanojo P. Paulius VI koplyčios pašventinimo proga.

Dešinioji siena

Dešinioji siena turi daugiau reljefinių skulptūrų, nes joje nėra durų angos, kaip kairiojoje.

Pirmoji nedidelė skulptūra yra St. Josapath Koncevičius, A. D. 1582—1623 — Patronus Lituaniae. (Šv. Juozapatas kanonizuotas 1867 metais. Lietuvos Kunigų seminarijoje jo šventė būdavo kasmet minima su paskaitomis ir kt., bet mūsų visuomenei jis mažai kam težinomas).

Už jo — Šv. Kazimieras. Prie jo užrašyta: Patronus principalis Lituaniae.

Toliau randame Kražių skerdynių priminimą: fone yra Kražių bažnyčia su vartais, o šalia — kankinio figūra, kuri simbolizuoja visus kenčiančius už tikėjimą, taip pat ir ištremtuosius į Sibirą.

Paskutinė skulptūrinė grupė skiriama Sibiro maldaknygei. Čia plytelėm išdėstyti visi vertimai į kitas kalbas; viršuje įrašyta lietuviškai: "Marija, gelbėki mus". Visas šis sukomponavimas primena didelį mergaitės veido siluetą. Tai lietu-

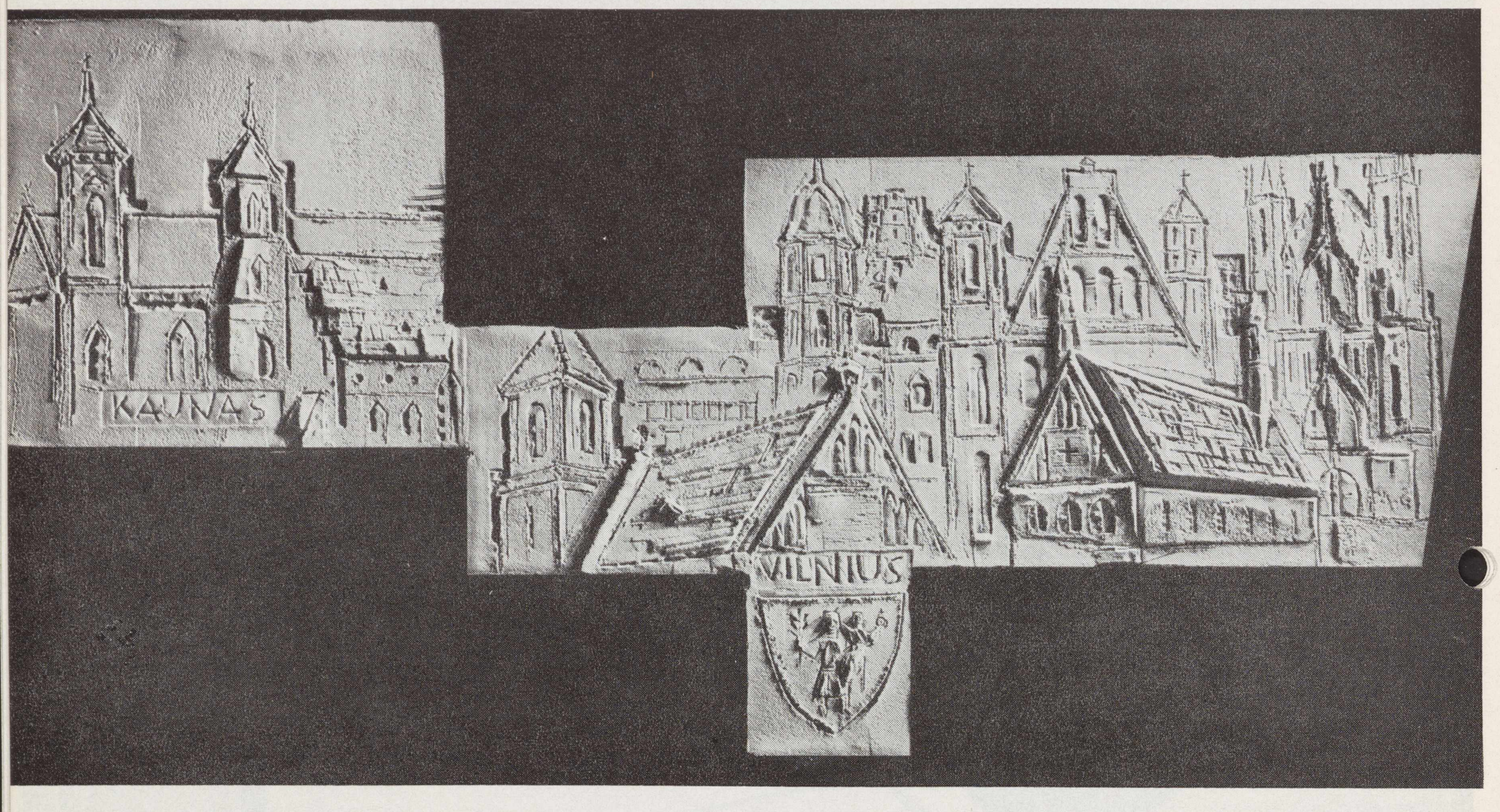

Vienas iš lietuvių koplyčios Vatikane reljefų: Kauno ir Vilniaus panoramos. Dail. V. K. Jonynas

One of the reliefs of the Lithuanian Chapel at the Vatican: panoramas of Kaunas and Vilnius. Artist V. K. Jonynas

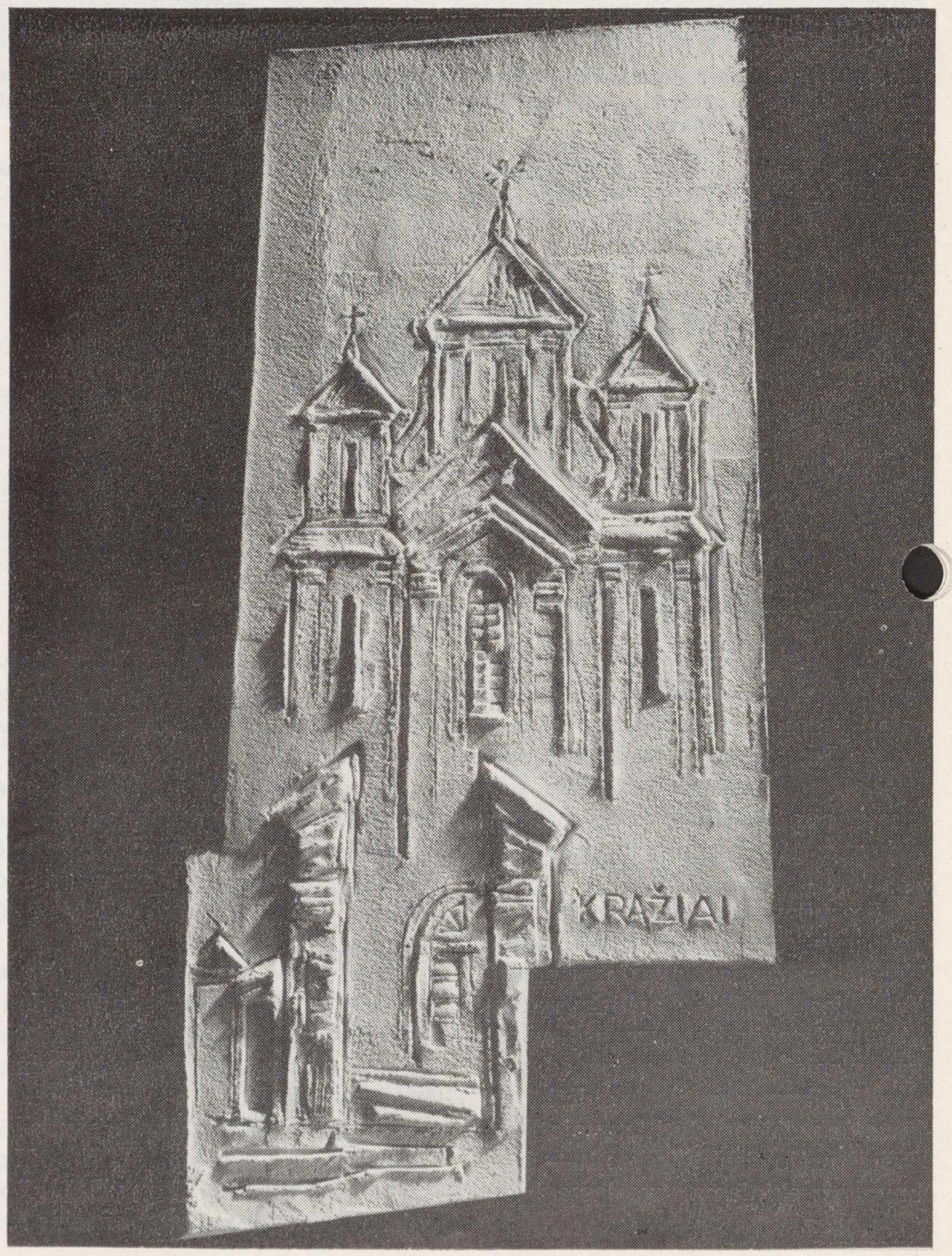

Vienas iš reljefų kopyčios sienose — Kražių bažnyčia, kuri simbolizuoja lietuvių kovą dėl tikėjimo caro laikais. Dail. V. K. Jonynas

One of the side wall reliefs: the Church of Kražiai which symbolizes Catholic Lithuania's struggle against the Russian Tsar.

vės mergaitės mintys ir maldos, kurias ji sudėjo, būdama ištrėmime.

Po šios ilgos kelionės — dedamas taškas: įrašyta dabartinio popiežiaus Pauliaus VI vardas.

Lubos, grotelės etc.

Lubos sukonstruotos taip, kad paslėptų visą apšvietimą. Dalis lubų kabo, dengdamos lempas. Iš ten minkšta šviesa pripildo visą koplyčią.

Iš abiejų šonų kabo dvi plokštės. Jos dekoruotos lietuviškų geležinių kryžių motyvais.

Šv. Petro Bazilika Romoje — labai turistų lankoma vieta. Turistai plaukia ištisus metus, išlandžioja kiekvieną kampelį. Kad jie neužtvintų koplyčios, padirbdintos geležinės grotelės, atitveriančios koplyčios dalį. Čia įėjęs galėsi visą matyti, bet negalėsi po ją vaikščioti ir kitiems užstoti.

Ant grotelių iškalta metalinis vytis.

Visa koplyčia iš marmuro. Marmuro darbą atliko italų bendrovės. Jos padarė ir marmurines grindis, kuriom panaudotas trijų spalvų marmuras; iš spalvų padarytas lietuviškas raštas.

Koplyčią sukonstravo ir skulptūras padarė New Yorke dail. Vyt. K. Jonyno studija. Skulptūros balto cemento. Aušros Vartų paveikslą iš mozaikos ir sidabro drabužį (Aušros Vartų Marijos vykusią kopiją) padarė Romos meisteriai, dirbą Vatikane.

Paveikslas papuoštas skaldyto gintaro karoliais, gautais tam tikslui iš Lietuvos. (j. p.)

KOPLYČIA SKIRTA "IŠTIKIMIEMS KATALIKŲ TIKĖJIMO LIUDYTOJAMS"

Pokalbis su J. E. Vysk. V. Brizgiu, koplyčios statybos komiteto pirmininku

— Kada ir kaip kilo sumanymas įrengti Vatikano pogrindy lietuvišką koplyčią?

— Lietuvos vyskupai seniai norėjo kaip nors įamžinti Lietuvos vardą Šv. Petro bazilikoj Romoje. Aš buvau perjaunas, kad žinočiau, kodėl tai nepavyko.

Kai po antrojo pasaulinio karo Popiežius Pijus XII įsakė atkasti šv. Petro karstą, ta proga buvo aplink karstą išvalyta didesnė erdvė, atsirado vietos kelioms koplyčioms. 1953 metais buvo pasiūlyta ir lietuviams įsirengti koplyčią. Arkiv. Metropolitas Juozapas Skvireckas, tada gyvenęs viename Austrijos vienuolyne, ir vysk. Vincentas Padolskis, tada gyvenęs Romoje, kreipėsi į mane, naujai atvykusį į Jungtines Amerikos Valstybes ir apsistojusį Čikagoje, kad surinkčiau tam reikalui lėšų — ne mažiau 50 tūkstančių dolerių. Pats būdamas naujokas Amerikoje, turėdamas nuolat keliauti po įvairius kraštus, kur išsikėlė iš Europos mūsų žmonės, jaučiau, kad negaliu prašyti pinigų taip pat iš naujokų, vos besikuriančių lietuvių. Atsakiau, kad tokiam tikslui rinkti pinigus darbas būtų sunkus, nesėkmingas, o daugeliui žmonių ir vargiai suprantamas.

Pašventinus Washingtone lietuvių koplyčią 1966 m. rugsėjo mėnesyje, po kelių mėnesių gavau laišką iš arkivyskupo Antonio Samore, kuris rašė, kad esanti dar Šv. Petro bazilikos kriptoje vieta, kur būtų galima iškasti koplyčiai patalpas ir siūlė šia — gal iš viso paskutinė — proga pasinaudoti.

Ištyrus Vatikano aukštųjų sferų nuomonę, tuo reikalu abu to meto vyskupai — vysk. P. Brazys ir aš — parašėm 1967 m. gegužės 5 d. prašymą Šv. Petro bazilikos administracijos atitinkančiai instancijai (Vad. Rev. Fabrica di S. Pietro).

Vysk. P. Brazys mirė atsakymo negavus. Beje vysk. P. Brazys buvo už tai, kad koplyčia būtų Aušros Vartu Marijos garbei, gi aš siūliau koplyčią dedikuoti Lietuvos kankinių atminimui. Buvo sutarta, kad altoriuje dominuo Aušros Vartų Marija, o pati koplyčia bus paminklas Lietuvos kankiniams.

1967 m. liepos 28 d. buvo gautas teigiamas atsakymas, reikėjo pasirašyti sutartį. Dalyvaudamas Tarptautiniame Pasauliečių Apaštalavimo III-me kongrese Romoje, spalio mėn. (1967) pasirašiau sutartį, pagal kurią lietuviai apmokės koplyčios įrengimo išlaidas, lietuviai menininkai paruoš koplyčios dekoravimo projektą. Dviejų mėnesių tarpe — gavus atsakymą ir iki sutarties pasirašymo buvo susirišta su Amerikos, Kanados ir kitų kraštų lietuvių parapijomis, organizacijomis, iš kurių buvo gautas pritarimas tokiam paminklui. Buvo sudaryti darbo ir garbės komitetai.

— Kaip jai parinktas architektas ir dailininkas?

— Kasimo ir koplyčios architektūrinio apipavidalinimo darbams vadovavo Vatikano inžinieriai. Projektui paruošti turėjome surasti menininką, kuris savo darbais ir garsu Vatikanui priimtinas. Dail. V. K. Jonynas Vatikanui buvo gerai žinomas nuo Pasaulinės parodos New Yorke, kur jis prisidėjo prie Vatikano paviljono parengimo. Tokiu būdu projektą ruošti pavesta V. K. Jonynui.

— Kieno sumanymais ir nurodymais dailininkas vadovavosi, parinkdamas Lietuvos krikščionybės istorinius momentus bei asmenis?

— Krikščionybės Lietuvoje istorinius momentus ir asmenis rinko ne menininkas, o darbo komitetas, pasikvietęs talkon lietuvius istorikus. Pirma buvo patiektas Vatikanui žodinis koplyčios turinio aprašymas ir, tik gavus šiam projektui pritarimą, buvo eita prie šio turinio išraiškos braižiniuose. Pagaminti braižiniai 1968 metų vasarą buvo pasiųsti į Romą, o tų pačių metų gruodžio viduryje nuvykau į Romą su menininku Jonynu ir nusivežėm gana detalizuotą koplyčios modelį, pasiūlymą, iš kokių medžiagų darvti sienų skulptūrinius vaizdus. Ta pačia proga audiencijoje pas P. Pauliu VI užsiminiau, ar Šventasis Tėvas sutiktų būsimą koplyčią palaiminti. Šv. Tėvas neatsisakė, tik sakė pranešti, kada tai bus, ir priklausys, ar jis galės, kada lietuviai norės. Po keliu mėnesių buvo gauta žinia, kad Šventasis Tėvas galėtų lietuviams skirti 1970 metu liepos 7 d. Buvo stengtasi tam laikui koplyčia baigti. Tik dėl šios priežasties Rūpintojėlio bronzinė statula, Aušros Vartų Marijos paveikslo mozaika ir sidabrinis drabužis buvo gaminami Romoje.

— Kaip yra su tuo "kankinių koplyčios" vardu, — ar jis buvo planuotas, kokios priežastys privertė nuo jo atsisakyti?

— Kai dėl vardo, nelietuvių tarpe gal ir prigis Mater Misericordiae dėl įrašo, kuris yra po paveikslu. Tačiau įrašas: Sub Tuum Praesidium Confugimus Mater Misericordiae yra tik todėl, kad jis yra Vilniaus Aušros Vartuose. Gi koplyčios paskirtis — Lietuvos kankinių atminimui — lieka, kaip pradžioje buvo mūsų nutarta, ir ši koplyčios, kaip paminklo, paskirtis yra išreikšta įraše didelėje bronzos lentoje koplyčios sienoje apačioje Rūpintojėlio, nes ši vieta tokiam įrašui atrodė tinkamiausia. Lotyniškas įrašas skamba maždaug taip, jį išvertus lietuviškai: "P. Pauliui VI valdant Bažnyčią, viso pasaulio lietuviai šią koplyčią aukojo Švenčiausiajai Mergelei Marijai Gailestingumo Motinai, norėdami įamžinti atminimą tų savo brolių, kurie tėvynėje liko ištikimi katalikiško tikėjimo liudytojai (lotyniškas žodis *testis* taikomas ir tiems, kurie už kurį nors savo įsitikinimą atidavė gyvybę; šia prasme apaštalai vadinami testes fidei), kurių vardai įrašyti gyvenimo knygoje ir todėl jie kaip negęstą švyturiai švies per amžius."

Visi gandai, kad lietuvius kažkas privertė atsisakyti savo mintis skirti koplyčią Lietuvos kankinių atminimui, neturi pagrindo. Taip pat netitinką tiesą, kad Maskvos protestų įtakoje Šventasis Tėvas nedalyvaus koplyčios dedikacijoje, o lietuviai gal nebus net priimti atskiroje audiencijoje. Kodėl keli lietuviai iš Romos šį gandą leido, man nežinoma. Popiežius iškilmėse dalyvavo, tokiu būdu ir su lietuviais, šventės dalyviais, pasielgė taip, kad buvo aiškiai parodyta, jog nebuvo paisyta jokių "demaršų", jeigu tokie ir buvo, o anie gandų leidėjai jautėsi lietuvių tarpe labai nejaukiai.

— Kas daugiausia aukojo ir kokia didžiausia auka gauta koplyčios įrengimui?

—Koplyčios įrengimui didžiausia auka yra $1,000. Kitos aukos yra smulkios, nuo vieno dolerio ir daugiau, nedaug šimtinių. Taigi išlaidas apmoka tikrai visa tikinti visuomenė, o ne grupė turtingesniųjų.

— Ar statybos "balansas" jau suvestas, kiek dar reikia aukų?

Koplyčią berengiant, netikėtai atsirado naujų išlaidų, būtent, Rūpintojėlio pagaminimas, Aušros Vartų Marijos paveikslo ga-

Nukelta į 23 psl.

Šv. Juozapatas (Josapath Koncevičius, A. D 1582-1623). Reljefas mažai žinomo liet. šventojo. Dail. V. K. Jonynas

St. Josepath (Josepath Koncevičius, A. D. 1582-1623); relief of a Lithuanian saint not enough known.

KRISTIJONO DONELAIČIO LITUANISTINĖ MOKYKLA ČIKAGOJ

Čikagos K. Donelaičio mokyklos abiturientai su klasės auklėtoja I. Šereliene ir mok. dir. J. Širka.

Kr. Donelaičio aukšt. ir žemesniosios mokyklos (Čikagoj) mokytojų taryba.

Iš kairės į dešinę sėdi: G. Valiulienė, J. Janulevičienė, B. Stravinskienė, kun. A. Nockūnas, mok. vedėjas ir direktorius J. Širka, D. Bindokienė, V. Gutauskas, I. Bukaveckienė, L. Šerelienė, L. Ramonienė; II-je eilėje stovi: A. Noreikienė, M. Plačienė, S. Burokienė, R. Kriaučiūnienė, V. Vainauskienė, O. Jagėlienė, M. Rašimienė, O. Siliūnienė, I. Smieliauskienė, B. Vindašineė, S. Jelionienė; III eilėje: D. Valatkaitytė, G. Visockytė, Ž. Bilaišytė, R. Šilkaitis, J. Jasaitytė, N. Mackevičienė ir A. Gylytė.

School of Lithuanistics in Chicago.
I. Teachers Council of the Donelaitis Lithuanistics school in Chicago.
II. K. Donelaitis Lith. School graduates, class 1970.
III. Parents Committee of the school, 1969-70.

III.

K. Donelaičio lit. mokykl. tėvų komitetas 1969-70 m. metais.

Iš kairės sėdi: A. Mažeikienė, sekr., Z. Pocienė, parengimų vadovė, A. Dirkienė, narė, V. Kosmonienė, parengimų pad. pavad.; stovi: K. Kaminskas, vicep., A. Vengris, narys, B. Vindašius, pirm., dr. P. Rasutis, narys, L. Kupcikevičius, ižd.ininkas.

Visos foto — L. Noreika

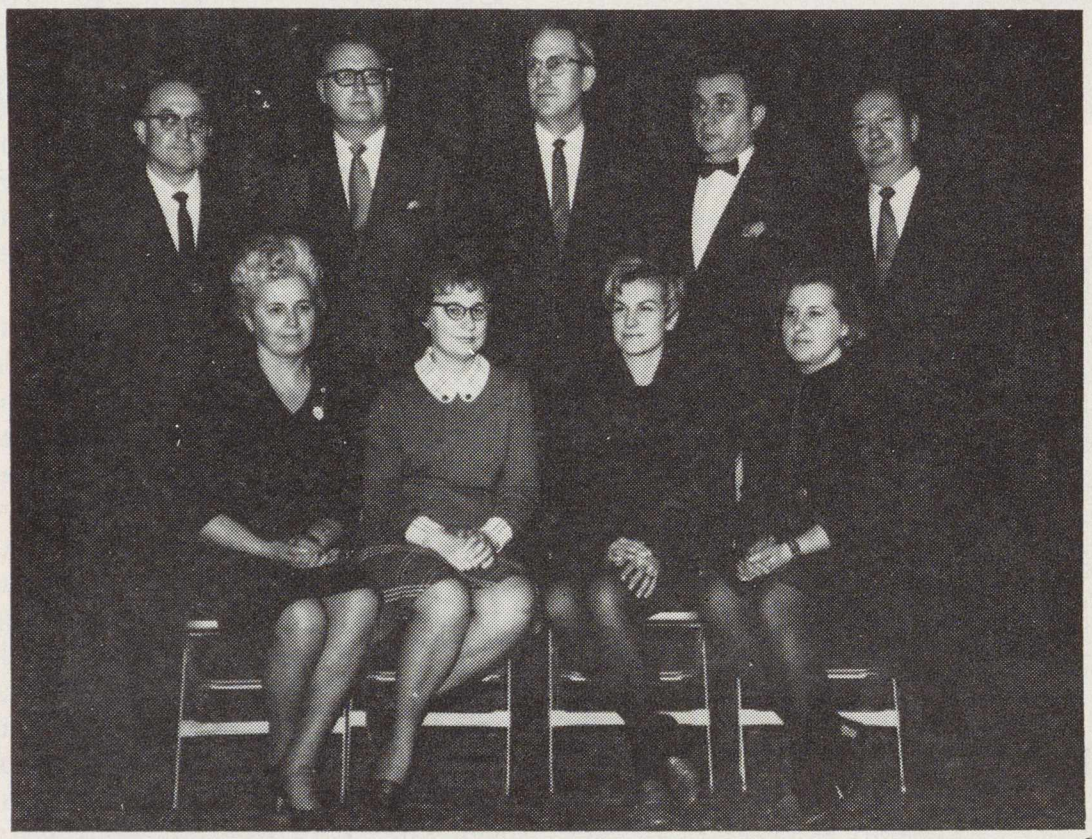

Pavergtų Tautų Savaitės parade dalyvavęs Lietuvos konsulas ir Balzeko Liet. Kultūros muziejui atstovavę žmonės: C. Baltramaitis, Baltramaitienė, dr. P. Daužvardis, Lietuvos gen. konsulas, J. Bertašius.

Automobile which was used in the Captive Nations Parade on July 18th in Chicago, to represent the Balzekas Museum of Lithuanian Culture.

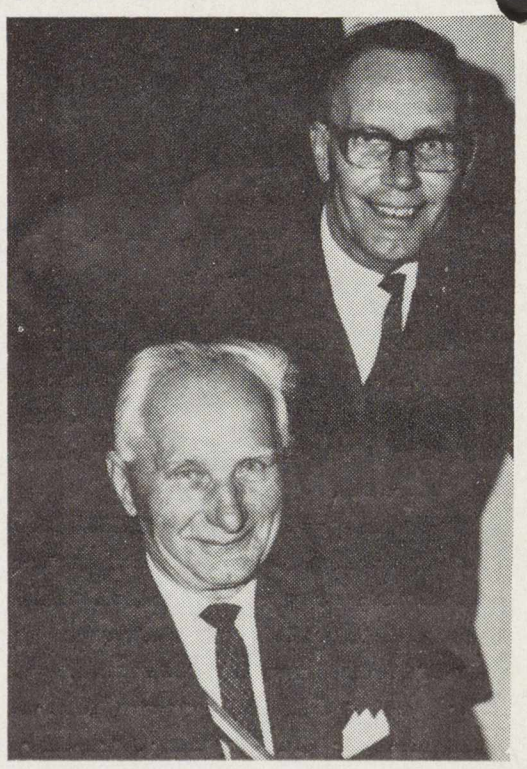

Adv. Bronius Plokštis, Adelaidėje, (kairėj) ką tik atšventęs savo 75 metų amžiaus sukaktį. B. Plokštis yra pasižymėjąs ateitininkų veikėjas, Kęstučio korp. filisteris.

Kartu su juo Pr. Pusdešris, Adelaidės At-kų Sendraugių pirmininkas, literatas, "Tėviškės Aidų" kulros priedo "Verpetai" redaktorius.

B. Plokštis and P. Pusdešris, Adelaide, Australia.

P. B. commemorates his 75th birthday. He is an eminent lawyer and an active leader in the Catholic

Iš Los Angeles Dailiųjų Menų Klubo susirinkimo su svečiais. Rugp. ?? d. įvyko D. M. klubo susirinkimas, vadovaujant poetei Danutei Mitkienei. Programą atliko svečiai iš Bostono — Aleksandra ir Antanas Gustaičiai, tuo metu viešėję Kalifornijoje, praleidę atostogas pas sūnų Algį G. Camarillo m., pas Moniką Lembertienę Santa Monikoj ir pas A. ir B. Brazdžionius Los Angeles mieste.
A. Gustaitienė žavingai paskaitė iš Katališkio kūrybos, Antanas Gustaitis davė pluoštą satryos ir humoro kūrinių.

Nuotraukoje: I eil. sėdi (iš k.): Algimantas Gustaitis, Aldona Brazdžionienė, J. Gustaitienė, D. Mackialienė, A. Gustaitienė, D. Mitkienė, Antanas Gustaitis, D. Railienė; II eilėj: A. Gustaitis, E. Budriūnienė, Br. Budriūnas, Alė Rūta, Bern. Brazdžionis, B. Mackiala, B. Raila ir J. Tininis; priešais sėdi R. Gustaitienė ir Monika Lembertienė.
Foto Pr. Gasparonis

Lithuanian Fine Arts Club of L. A. held a meeting in August under the sponsorship of D. Mitkienė. Contributing performers were the visiting Bostonians, author A. Gustaitis and his wife, actress Aleksandra Gustaitis.

Los Angeles Dailiųjų Menų klubo susirinkimas su svečiais.

ŠAUNIOS LIETUVIŠKOS VESTUVĖS Los Angeles mieste. — Jauni gabūs mokslininkai sukūrė lietuvišką šeimą — liepos 4 d. įvyko Birutės Kazlauskaitės ir Almio Vitėno (iš Washingtono) sutuoktuvės. Valerija ir Vincas Kazlauskai iškėlė šaunią vestuvių puotą Castaway svetainėje, Hollywoodo kalnuose.

Iš Washingtono buvo atvykę jaunojo tėvai (J. Vitėnas yra vienas "Lietuvių Dienų" žurnalo kūrėjų, jį redagavęs iki 1955 m., kada išvyko dirbti "Lietuvių Balso' programoje); iš Čikagos atvyko V. Kazlausko brolis; gauta daug sveikinimų ir dovanų iš arti ir iš toli.

Nuotraukoje: jaunieji su tėvais, pabroliais bei pamergėmis; kairėje stovi šv. Kazimiero par. klebonas prel. J. Kučingis,

Wedding ceremony of the young couple of promising Lith. scientists took place in L. A., on July 4th: Birutė Kazlauskaitė wed to Almis Vitėnas. (Bridegroom's father, J. Vitėnas is one of the founders of Lith. Days magazine and ed. since 1955 when he moved to Washington, D.C.)

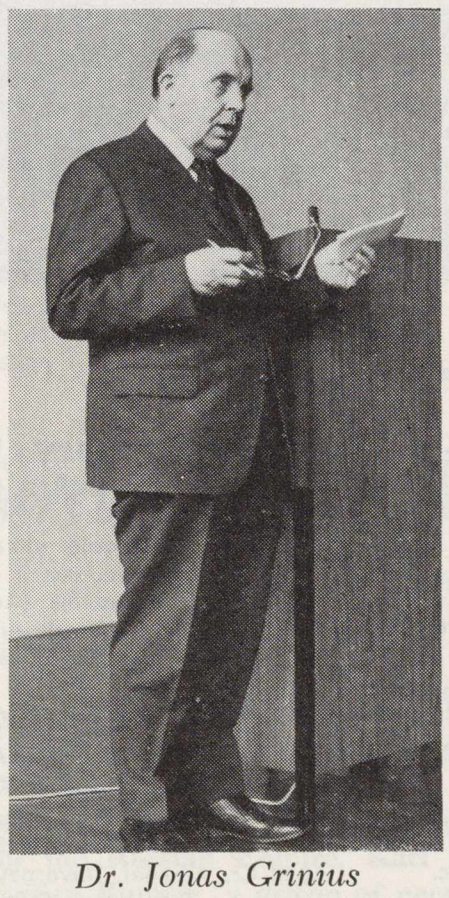

Dr. Jonas Grinius
skaito paskaitą studijų savaitėje.

VAIZDAI IŠ LIETUVIŲ STUDIJŲ SAVAITĖS, VYKUSIOS ŠIĄ VASARĄ VAKARŲ VOKIETIJOJE □

Week of Lithuanian Studies took place in Germany this summer. Shown are: 1. Bishop A. Deksnys amidst other eminent guests, and 2. A group of young performers. Far left — lecturer Dr. J. Grinius.

1. Vysk. A. Deksnys šnekasi su studijų savaitės svečiais.

2. Jaunimas Studijų savaitėje atlieka literatūrinę programą.

LIETUVIŲ RADIJO PROGRAMOS,

kurios bendradarbiauja su "Lietuvių Dienomis"

Los Angeles, Calif.

KALIFORNIJOS LIETUVIŲ RADIJAS
LITHUANIAN MELODIES
Stotis KTYM, banga 1460 AM
Šeštadieniais 12—12:45 val. p. p.
Liet. Radijo valandėlės klubo pirm. **Stasė Pautienienė,** sekr. **A. Skirius,** ižd. J. **Motiejūnas.** Programos ved. **S. Pautienienė,**
841 Stanford St., Santa Monica, Ca. 90403
Telef.: 828-3779

Baltimore, Md.

"RADIJO PROGRAMA LIETUVIAMS"
Girdima Marylande ir Washington, D.C.
Sekmadieniais 10 — 11 val. ryto
per FM radijo stotį WFMM 93,1 mgcl.
Programos vedėjai: **Albertas Juškus,**
4515 Wilmslow Rd., Baltimore, Md. 21210
Tel.: 366-4515
Kęstutis Laskauskas, 1312 Birch Ave.,
Baltimore, Md. 21227; Tel.: 242-1779

So. Boston, Mass.

Lietuvių Radijo valanda
LAISVĖS VARPAS
Sekmadieniais 11 — 12 val. priešpiet.
AM 1430 klc., FM 107.9 megaciklų
WHIL Boston, Mass. 02155
Petras Viščinis, vedėjas,
173 Arthur St., Brockton, Mass. 02402
Telefonas: 586-7209

TAUTODAILĖ

Kaligrafijos, ornamentikos, puošnių adresų, aktų, diplomų ir tautinių audinių išdirbiniai,
audykla.

KAZYS BARTAŠIUS,

6229 So. Campbell Ave.
Chicago, Ill 60629 Tel. WA 5-8023

ANTANAS F. SKIRIUS
REAL ESTATE — TAX SERVICE
INSURANCE

Jei reikia apdrausti namus, automobilį, gyvybę ir pn. pirkti ar parduoti nuosavybę,
Telefonuokite NO 4-2919
arba apsilankykite įstaigoje
4366 Sunset Blvd., Los Angeles, California 90029.

Dėmesio
Kanados prenumeratoriams

Mokėdami prenumeratą čekiais, malonėkite siųsti **Kanados doleriais,** o ne USA, kadangi tuos čekius turime siųsti į New Yorką inkasuoti, ir už tai iš mūsų atskaito 75 centus.

Už Kanados dolerius mes prarandame tik kelius centus.

Pašto perlaidas galite rašyti ir USA doleriais. **Adm.**

Pakeitę adresą, tuojau praneškite, kad nesusitrukdytų žurnalo siuntimas.

LIETUVIŲ RADIJO KORP. PROGRAMA
Seniausia liet. radijo programa Naujojoje Anglijeje, veikianti nuo 1934 m. bal. m., vedama **Stepono ir Valentinos Minkų,** girdima **sekmadieniais 1 val. — 1 val. 30 m.**
Boston, Mass. — WLYN - 1360
Programoje: pasaul. žinių santrauka, muzika, dainos ir Magdutės pasaka.
502 E. Broadway, So. Boston, Mass. 02127
Telefonas: AN 8-0489

Chicago, Illinois

SOPHIE BARCUS
RADIJO ŠEIMOS PROGRAMOS
Kas rytą nuo pirmadienio iki penktadienio
10 val. — 11 val. priešpiet.
Šeštadienį ir sekmadienį 8:00 — 9:30.
"Vakaruškos" pirmad. vak. 7:00 — 8:00.
Visos programos iš
WOPA stoties 1490 klc. A. M. 102-7 F. M.
7159 S. Maplewood, Chicago, Ill. 60629
Tel: HEmlock 4-2413.

MARGUTIS
Seniausia liet. radijo programa Amerikoje.
Įsteigta muz. A. Vanagaičio 1928 m.
Kasdien 8 val. — 9 val. vakaro
(išskyrus šeštadienius ir sekmadienius)
Programos vedėjas **Petras Petrutis.**
Transliuojama iš nuosavos studijos
2422 W. Marquette Rr., Chicago, Ill. 60629
Telefonai: GR 6-2242; GR 6-2271.

Cleveland, Ohio

Lietuvių Radijo Prorama
TĖVYNĖS GARSAI
Girdima penktadieniais 8—9 val. vakaro
per WXEN-FM stotį 106,5 mc..
Vedėjas **Juozas Stempužis.**
4249 Lambert Rd., Cleveland, Ohio 44121
Telef.:: 382-9268.

Detroit, Mich.

LITHUANIAN MELODIES RADIO HOUR
lietuvių radijo valanda 2 kartu savaitėje—
antradienį ir ketvirtadienį — 8 iki 9 v. v.
e. s. t. Detroito WMZK-FM st. - banga 98
vedėjas — **ralph valatka**
17696 warwick detroit, mich. 48219
tel. 537-5550

LIETUVIŠKAS BALSAS-LITHUANIAN VOICE
WQRS-FM stotis. Banga 105.1 mc.
Sekmadieniais 8 val. — 9 val. ryto.
Išlaiko Radijo Klubas.
Klubo pirm. — inž. **Vacys Urbonas.**
17175 Gaylord Ave., Detroit, Mich. 48240
Telefonas: KE 7-9642.
Programos redaktoriai ir pranešėjai:
Jonas Kiščiūnas — 846-4245; **Kazys Gegelis** — 535-6683; **Rožė Ražauskienė** — 278--1353; **Stasys Garliauskas**—TA 6-1385; **Antanas Janušis** — VE 5-8317.

Hartford, Conn.

"TĖVYNĖS GARSAI"
Connnecticut vlst. liet. kultūrinė valandėlė
WBMI - FM 95.7 mc.
Kiekv. sekmadienį 12 val. — 1 val. p. p.
Programos vedėjas **A. Dragūnevičius.**
273 Victoria Rr., Hartford, Conn.
Telefonas: CH 9-4502.

New York - New Jersey

"LIETUVOS ATSIMINIMŲ" radijo valanda
girdima kiekv. šeštad. 5 — 6 v. p.p.
iš New Yorko stoties WEVD — 1330 klc.
ir 97.9 meg. FM.
Direktorius **Jokubas J. Stukas,**
1467 Force Dr., Mountainside, N.J. 07092
232-5565. (Code 201)

Kultūrinė lietuvių radijo valanda anglų k.
per SETON HALL Un-to stotį WSOU-FM
pirmad vak. 8:05 — 9:00 — 89.5 mg.
Vedėjas J. J. Stukas.

"LAISVĖS ŽIBURYS"
Girdima **kievieną sekmadienį**
nuo 9 iki 10 val. ryto
iš WHBI stoties 105.9 FM banga.
Adresas: **Romas Kezys,** 62-15 69 place,
Middle Village, N. Y. 11379.
Telefonas: TW 4-1288.

Philadelphia, Pa.

Lietuvių Bendruomenės Radijo Programa
BENDRUOMENĖS BALSAS
Stotis WTEL — 860 kilocycl.
Šeštadieniais nuo 1:30 iki 2:30 p. p.
Kultūrinės apžvalgos, žinios, vietos kronika, muzika ir skelbimai.
Programas tvarko ir praveda
redakcinis kolektyvas.
Rašyti: "Bendruomenės Balsas"
1203 Green St., Phila., Pa. 19123.
Telefonas: PO 5-0932.

Pittsburgh, Pa.

The First Lithuanian Radio Program in Pittsburgh, Penn.
Pittsburgh, Penn. — WPIT - 730 klc.
Sekmadieniais 12 val. — 1 val. p. p.
Programos vedėjai:
Povilas ir Gertruda Dargiai.
Visais reikalais kreiptis:
2040 Spring Hill R., Pittsburgh, Pa. 15216

Rochester, N. Y.

Kultūrinė lietuviška valandėlė
Sekmadieniais 9—9:30 val. ryto
per WCMF-FM, 96,5 mc.
Išlaiko Lietuvių Radijo Klubas.
Klubo valdyba: **Pr. Puidokas,** pirm., 580 Wilkins St., (14521); **A. Cieminis,** vicep.; **R. Kiršteinas,** sek. 229 Nester St. (14621); **V. Žmuidzinas,** ižd., **L. Laukaitienė,** narė.
Programų vedėjai: O. Adomaitienė, A. Cieminis, V. ir N. Draugeliai, A. Dziakonas, St. Ilgūnas, R. Kiršteinas, Br. Krokys, V. ir B. Litvinai, J. Šipaila, D. Šiurilienė, V. Žmuidzinas.

Waterbury, Conn.

LIETUVIŲ RADIJO PARTIJA
WBRY, Waterbury, 1590 kilocysles.
Kiekvieną šeštadienio vakarą 6:10—7:00.
Programos vedėjas ir direktorius
John D. Adams (Adomaitis).
5 Harriet Ave., Waterbury, Conn. 06708.
Telefonas: 753-8898.

Montreal, Canada

LIETUVIŠKAS PUSVALANDIS
Kiekvieną trečiadienį nuo 11 val. v.
CFMB stotis — Banga 1410.
Programos vedėjas **L. Stankevičius.**
1053 Cr. Albanel, Duvernay, P. Q. Canada
Telefonas: 669-8834

Toronto, Ont., Canada

TĖVYNĖS PRISIMINIMAI
7 radijo programos savaitėje
Kasdien nuo pirmadienio iki penktadienio
4 — 5 val. p. p.
Trečiadienį vak. 7 — 8:15 v. v.
Šeštadienį 3 — 3:30 val. p. p.
Visos programos transliuojamos iš
Toronto stoties CHIN, banga 101 FM
Programos vedėjas Jonas **R. Simanavičius.**
175 Parkside Dr., Toronto 3, Ont.
Telefonas: 534-1274.

Roma, Italia

ROMOS RADIJAS
Transliuojama kasdien nuo 20 val. 50 min. iki 21 val. 10 min. Vidurio Europos laiku.
41,15 ir 50,34 metrų bangomis.
Vedėjas **Dr. J. Gailius.**
Circonvallazione NOMENTANA 162.

Vatikanas, Italia

Programa transliuojama 8 kartus savaitėje.
Sekmad. rytais 10:30 - 11:00 Lietuvos laiku
ir kiekv. vakarą 20:15 - 20:30 Lietuvos laik.
Bangos: 31, 25, 19 ir 196 metrų.
Vedėjas **Kun. Dr. V. Kaziūnas.**
Adresas: Sezione Lituana, Stazione Radio
CITTA DEL VATICANO.

STATEMENT OF OWNERSHIP, MANAGEMENT AND CIRCULATION (Act of October 23, 1962; Section 4369, Title 39, United States Code).

1. Date of filing. 9. 17. 1970.

2. Title of publication. LIETUVIŲ DIENOS / LITHUANIAN DAYS.

3. Frequency of issue. Monthly except July and August.

4. Location of known office of publication. 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, California 90029

5. Location of the headquarters of general business offices of the publishers (Not printers) 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, 90029.

6. Names and addresses of Publisher, editor, and managing editor.

Publisher Anthony F. Skirius, 949 E. Amherst Dr., Burbank, Calif. 91504.

Editor Bernardas Brazdžionis, 2210 India St., Los Angeles, Calif. 90039.

Managing editor Juozas Andrius, 1443 Franklin St.,, Santa Monica, Calif. 90404

7. Owner (if owned by a corporation, its name and address must be stated and also immediately thereunder the names and addresses of stockholders owning or holding 1 percent or more of total amount of stock. If not owned by a corporation the names and addresses of the individual owners must be given. If owned by a partnership or other unincorporated firm, its name and address, as well as that of each individual, must be given.) Anthony F. Skirius, 949 E. Amherst Drive, Burbank, Calif. 91504.

8. Known bondholders, mortgagees, and other security holders owning or holding 1 percent or more of total amount of bonds, mortgages, or other securities (If there are none, so state). None.

9. For completion by nonprofit organizations authorized to mail at special rates (Section 132.122, Postal Manual) The purpose, function, and nonprofit status of this organization and the exempt status for Federal income tax purpose.

x Have not changed during preceding 12 months.

10. Extent and Nature of circulation.

A. Total no. copies printed (Net press run). Average copies each issue during preceding 12 months. — 2770. Single issue nearest to filing date. — 2660.

B. Paid circulation. 1. Sales through dealers and carriers, Street vendors and counter sales. Average no. copies.. — 80; Single issue... — 70. Mail subscription — Average no. — 2390; Single issue.., — 2300.

C. Total paid circulation. Average.. — 2470; single issue.., — 2370.

D. Free distribution (including samples) by mail, carrier or other means. — Average no..,150; Single issue. — 170.

E. Total distribution (sum of C and — Average no. — 2620; Single issue.., — 2540.

F. Office use, left-over, unaccounted, spoiled after printing. —Average no...— 150; Single issue.., — 120.

G. Total (Sum of E & F — should equal net press run in A). — Average no.— 2770; Single issue... — 2660.

I certify that the statements made by me above are correct and complete.

(Signature of editor, publisher, business manager or owner).

Anthony F. Skirius
Publisher

LITHUANIAN RADIO FORUM
Bi-Lingual Civic program in English and Lithuanian
Produced by **Anthony J. RUDIS**
Listener Participation Program
PHONE 445-6842 and ask a question
Saturday 8 p. m. to 9 p. m.
WXRT-FM 93.1 MHz.
Address: 9339 S. Oakley Chicago, Illinois

CAPTIVE NATIONS WEEK —
Although members of the Soviet Mission to the United Nations reportedly were "away" that day, no doubt that the early and late television News broadcasters got "the message" to them. CBS, NBC, ABC, WNEW and WPIX gave unusually good visual coverage with favorable comments of the service in St. Patrick's Cathedral, the march to and the program at Central Park, and the demonstration at the Soviet Mission — although there were no flag-burnings nor violent incidents. The Daily News, as usual, editorialized Captive Nations week and published photos.

Pictured are protestors at the Soviet Mission to the U. N.

Nuotraukoje — Pavergtųjų Tautų Savaitės demonstracijų dalyvių dalis New Yorke; dešinėje matyti lietuvių atstovė H. Kulber, išdalinusi daug atsišaukimo lapelių.

Photo Ch. Binkins

Mrs. Helen Kulber (in Lithuanian costume) distributed reprints of news clippings pertaining to the Mass Deportations Commemoration, brochures from the Assembly of Captive European Nations (ACEN), Committee for a Free Lithuania, United Baltic Appeal—BATUN on subways, the ferry to the Statue of Liberty, and in the streets to hundreds of non-Lithuanians, many of them visitors from foreign countries. (People were especially interested in the reprint of a page from the July 15, 1963 edition of the now defunct World-Telegram and Sun, in which the Darius and Girėnas story was featured along with famous aviators Wiley Post and Wrong-Way Corrigan in an article "Floyd Bennet Field: Runway to Fame.")

Soviet Imperialism and World Peace

NATIONALISM AND IMPERIALISM

There is no doubt that nationalism is potentially the greatest enemy of communism and Soviet imperialism. We must recognize the force of nationalism which is gnawing away at the foundation of the Russian Empire. Karl Marx called the Russian Empire "a prison of peoples". It still is a prison of peoples, and naturally, these peoples will not be free before the prison walls come down. Soviet power has never been able to suppress entirely the deeply rooted nationalistic feelings of the many nationalities in Russia as well as in the occupied so-called satellite countries. — — —

... nationalism in the non-Russian republics is a major centrifugal force in the USSR, and is the main deterrent to a fusion of culture and elimination of internal boundaries. The Soviet rulers themselves have called nationalism the "chief political and ideological weapon used by international reaction" against the unity of Communist countries.

The identity of interests of the peoples enslaved by Russia and the peoples of the free world is based on the common understanding of freedom, justice and self-determination.

SOVIET IMPERIALISM AND WORLD PEACE

When we come to the question of world peace, we realize that at the root of all the serious problems facing the free world today lies, in the final analysis, Soviet Russian imperialism.

There has hardly been a major speech on international relations by any world leader during the past two generations which has not stressed the search, the hope and the need for world peace. And yet we know that there is no peace in the world. Two world wars have not solved the question of how to obtain world peace. The United Nations, just like the old League of Nations, has not found the answer to the problem of solving international disputes in a peaceful way. — — — —

...Certainly the United States and the other Western powers would have long ago settled the European question if it had not been for unilateral Soviet action in Eastern Europe and Soviet insistence on dictating its terms to the rest of Europe. This Soviet policy is completely in line with the long established Soviet aim of expansion and domination over other countries and peoples. If the Soviets talk about need of securing their borders, they never mention the fact that their borders have been constantly moving farther away from Moscow.

In the Memoirs of Anthony Eden **published in 1965 we read the following passage referring to a conversation that the British Foreign Secretary had with Soviet Ambassador Maisky in London in October 1939:**

Continued on page 18

LIETUVIŲ
DIENOS
LITHUANIAN DAYS
SEPTEMBER 1970

THIS IS OUR SACRED DUTY

Excerpts from the address of Consul General of Lithuania Dr. J. Bielskis, on the occasion of The Baltic States Freedom Rally, June 14, 1970, Los Angeles, California

Public observances, commemorations conducted by various organizations and groups, usually have a definite purpose. Ours of today also has a very definite purpose and aims. If it is not expressed, at least it is implied.

We of the older generation know well the meaning of the "Tragic June". We shall never forget the frightful crimes perpetrated by the Soviet Russian invaders of the Baltic States — Lithuania, Estonia and Latvia. It is reasonable to presume that our younger generation also knows, at least to some extent, about the atrocities to which our people were subjected by the armed hordes of communist invaders of the Baltic States. Our young generation must know more fully about those wrongdoings because it is still in some form being continued in the occupied countries. The national survival to a great extent depends on the awareness of our younger generation. Its clear knowledge and understanding is vitally needed in order to invoke its positive reaction to the Soviet Russian onslaughts against the national sovereignty and to be constantly on the alert for the communist threats to individual liberty and human dignity.

Our younger generation must understand that the atrocities of June 1940-41 were preconceived genocidal attempts, brutal and crude as they were. Yes, the invaders hoped to destroy our Baltic nations by massacre, deportations to the slave labor camps located in the northermost parts of Siberia, where most of the banished people perished in a slow death by starvation, under harsh climatic conditions and in the face of deliberate tortures. The crying voices of our people in the free world heightened against tyranny in the occupied countries. It aroused the general public opinion to condemn such practices. In consequence, the invaders were forced to change their tactics, but they have never changed their aims.

The invaders have forced the hideous communism upon the countries of our fathers. They have expropriated from our people their homes, lands and everything they possessed. Under the theory of communism everything, even the people are supposed to be the property or mere chattel of the communist state. To this date the invaders systematically are exploiting oppressing, persecuting the people and forcing them to a complete submission to a brutally rigid rule of the Communist Party. They have degraded the people to a lowest entity, depriving them of basic human dignity, keeping them in constant fear and insecurity thereby rendering them helpless creatures.

Along withe the degradation through communism, Soviet Russia is pushing russification by forcing its language upon our people, by colonizing the occupied countries and replacing local population with foreign elements brought in from distant parts of the Soviet Russian empire. All those predatory activities are as much genocidal as were the methods employed by hitlerites. It is our sacred duty to see that these facts are clearly understood by our younger generation. Therefore, it is the purpose of these commemorations to emphasize to the immature or misguided people to what is being promulgated under the cloak of communism — tyranny, individual degradation and enslavement.

Considering the current events in many parts of the world, it becomes quite obvious that similar catastrophic occurences are threatening the entire free world. It is not too late for the people of the free world to awaken to the grim reality, extend a helping hand to those overwhelmed by that insidious brutal force, thereby reducing its chances of engulfing the rest of the free world.

So long as there are nations subjugated by Soviet Russia or any other tyrannical movement, there can never be peace in the world. The restoration of freedom and the rights of self-determination to the Baltic States, and to other forcibly invaded and occupied nations, will contribute greatly to be return of peace and tranquility to the ailing world.

SOVIET IMPERIALISM...

Continued from page 17

"Maisky defended Russia's actions in Poland and the Baltic States and the ground that it was essential that certain vital strategic points should be under her own control... As for the Baltic States, the problem was once again strategic."

All Russian excuses for continued Soviet occupation of Eastern Europe are transparent for their lack of any real basis, except pure and simple Soviet imperialism and colonialism.

From: "Soviet Russian Imperialism", by Ernst Jaakson, Consul General of Estonia in charge of Legation

SOVIET INEQUALITIES

IN OCCUPIED LITHUANIA

Snaring Prizes the "Russian" Way

Los Angeles Times' Moscow correspondent reports (June 18th under the title RUSSIANS SNARE MUSIC PRIZES) of the outcome of the cello contest of the IV International Tchaikovsky Competition.

"Soviet cellist David Geringas, 23, a handsome, dark-haired musician from Vilnius, Lithuania, won the first prize of a gold medal and 2,500 rubles ($2,775) while his countrymen won four of the eight remaining prizes".

"Disaster for U. S." further explains the paper.

The prize winner has been a pupil of Mstislav Rostropovich. He began studying music at the age of 6. He entered the Hoscow conservatory in 1963.

"Geringas' performance in all three rounds was brilliant according to critics, especially his playing of difficult pieces by Prokofiev and Shestakovich".

Yet, what about introducing people as **Russians** just because they ae **under Russians domination?** When two Lithuanians in Los Angeles, speaking their native language, were recently asked by an American:

— Are you Russian?

the answer followed:

—" No. The similarity doesn't even reach that of the Americans and their border neighbors, the Mexicans..." — — — —

Geringas' victory was reached over competitors from the whole world.

● Last November government officials and military leaders of Patagonia were attending festivities in honor of the districts' civil aviation club, Comodoro Rivadavia. The press had given much publicity to "the oldest aviator of the provinces of Patagonia (Chubut, Santa Cruz and Tierra del Fuego), **K. Szlapelis,** 76 years of age."

In prensence of the governors of the said provinces and many other high guests, Szlapelis was congratulated by the commander of aviation, brigadier major Mario G. Reinoso and was presented a plaque.

The active Lithuanian aviator had flown into the ceremonies from Sarmiento with his wife Amalia in his private plane "El Chimango".

DIVIDENDAI MOKAMI KAS 90 DIENŲ UŽ VISAS TAUPYMO SĄKAITAS

TAIP

TAUPYDAMI PAS MUS, JŪS GALITE PASIRINKTI TAUPYMO RŪŠĮ, KURI JUMS PATOGIAUSIA... TAI NEDELSDAMI PASIŲSKITE ČEKĮ DABAR.

6% UŽ TERMINUOTUS HOUSING CD INDĖLIUS

TAUPYMO SĄSKAITOS IKI $20,000 APDRAUSTOS F.S.L.I. ĮSTAIGOSE.

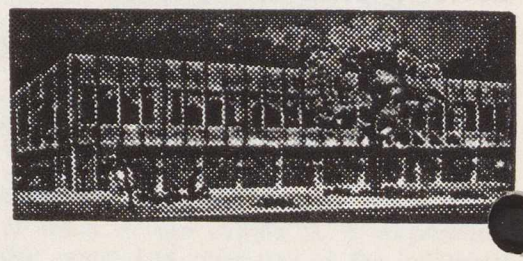

ST. ANTHONY SAVINGS & LOAN ASSN.

1447 So. 49th Court
Cicero, Illinois 60650

JUOZAS F. GRIBAUSKAS
sekretorius

Tel.: (312) 656-6330 ir 242-4395

LADIES AND GENTLEMEN

Remarkable Discovery

Hair formula JIB is Patented in Switzerland and Registered in U.S.A. and Canada, Europa, Germany, Austria. It cures Dandruff, Falling Hair, Itching scalp, Splitting ends, Strengthening Hair, Root growth, and restoring NATURAL HAIR COLOR.

Using JIB you will never be bald or grey. 100% Guaranteed.

Listed in Druggist Red-Blue Book. JIB Medicine Liquid 8 oz. A 16 week supply $6.00. Money Order, P. P., Send today — JIB LABORATORY

Šveicarijos patento nr. 458678.

1437 So. 49th Avenue, Cicero, Ill. 60650

CRANE SAVINGS & LOAN ASS'N

B. R. PIETKIEWICH,
President

2555 W. 47 th St., Chicago 32, Ill.

Anatole Kairys

CURRICULUM VITAE

A comical tragedy in two acts

Copyright by author

PART SEVENTH **Continued from the June issue**

GIRL:

(Screaming and banging)

(The inhabitants of the hotel are now gathering at the open awning: they are people of the most various races and colors, of all sorts of dress and manners. Some of the doors are slightly ajar with spectators gazing onto the stage. Some of the participants are amusedly laughing, others joyously clapping, whereas still others in grim countenances are threatening by visage and motion...)

MESSENGER CLERK:

Silence! What are you up to, kids, what are you doing!

BOY and GIRL:

(Unabiding in their noise making)

MESSENGER CLERK:

We are ruined! We – it's the end! We...

BOY:

Aha! Aha! *(Pitching several of the toys to the statists, so that these too start whistling, enhancing the noises even more)*

GIRL:

Aha! Aha! *(She hands a rattle to Svajūnė and another to Svajūnas who both instantly join the ensemble of noise makers)*

MESSENGER CLERK:

We're done! We are ruined!

(Voices and rattle noises are vibrating through the corridors of the hotel, echoes reverberate mixed with voices rejoining from afar. The alarmists gather in impetus and there is no suggestion of a slackening)

BOY and GIRL:

(Conducting and inviting the participants to perform more energetically. More and more people are gathering. Some are passively withholding themselves, others try to join, especially the Africans, who receiving the whistles, rattles, clackers are enjoying themselves indeed...)

MESSENGER CLERK:

The end of the world! The collapse of it!

ONE STATIST:

What do they want?

ANOTHER STATIST:

What do they want?

BOY:

Open the door!

GIRL:

Open the door!

(The crowd understands them and catches on to their mood)

ARAB:

Open it!

ASIAN:

Open it!

AFRICAN:

Open it!

ALL:

(With grim and threatening countenances)
Open it up! Open it up!

MESSENGER CLERK:

(Realizing that he cannot withhold any longer gives a command that the door be opened)
Open it up.

FINALE:

The door slowly opens up: perched high atop the globe of the earth stands the LADY IN BLACK who is holding a gigantic laser beam projector in her hands. She directs a flood of inhuman floodlight directly into the faces of the audience.

A sudden shriek, than a sudden silence!

CURTAIN

□

ANATOLE KAIRYS, b. 1914, started writing at an early age. A two-acter of his for children was staged already in 1934. During the war years his concern was more for poetry and two collections of verse appeared then: **Windswept Leaves,** 1946, and **Golden Crops,** 1953.

Afterwards, Kairys concentrated mainly on playwriting. Altogether 7 plays of his have appeared in book form so far: **Liberty Tree,** 1955; **Diagnosis,** 1956; **Chicken Farm,** 1965; **Curriculum Vitae,** 1966; **The Light, indeed,** 1968; **Eldorado,** 1968; **Heritage,** 1969.

Several of his plays have been staged from manuscripts: Rues Without Gardens, The Tailor With a Diploma, Two Little Brothers, and others.

Most of his fame A. Kairys owes to his three-act comedy, Diagnosis. It has been produced 5 times and performed over 20, being attended by a total audience of over 6000 Lithuanians throughout many of their communities. This comedy has been commented in over 50 reviews or articles of which only two were unfavorably critical.

Zarinų Janis, a Latvian author translated Diagnosis into his language in 1966. Whilst the Latvian Theatre of Chicago produced the comedy, directed by Arthur Gaikis, and with great success gave many guest performances of it throughout the various Latvian colonies in U.S.A. and Canada — Diagnosis was most appreciatively received by the Latvian press, and in conjunction with those performances much attention was paid not only to the author and his play but also to the life of the Lithuanian theatre in exile in general. The comedy itself was published in full in issues 18, 19 and 20 of the Latvian monthly TREJI VARTI, 1970.

With this issue we have concluded the first transtion into English, rendered by A. Milukas, of a play by A. Kairys.

Turn to next page —

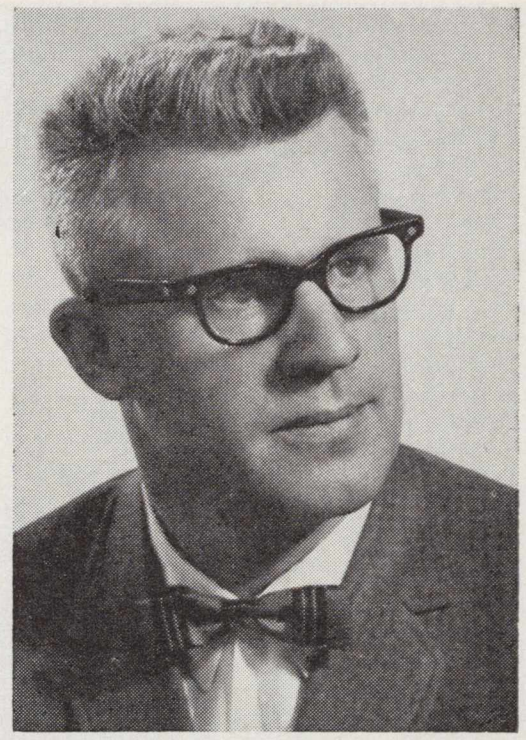

Anatole Kairys,
Lithuanian play-writer, author of "Curriculum Vitae".

A. Kairys, vienas žymiausių dabarties lietuvių dramaturgų.

The Lithuanian first performance of "Curriculum Vitae" in Chicago, Ill. In the foreground: director and composer of music, Darius Lapinskas (left) and the author, A. Kairys (right).

Po "Curriculum Vitae" pastatymo Chicagoje. Priešais (kairėj) stovi režis. ir komp. D. Lapinskas, dešinė — autorius A. Kairys.

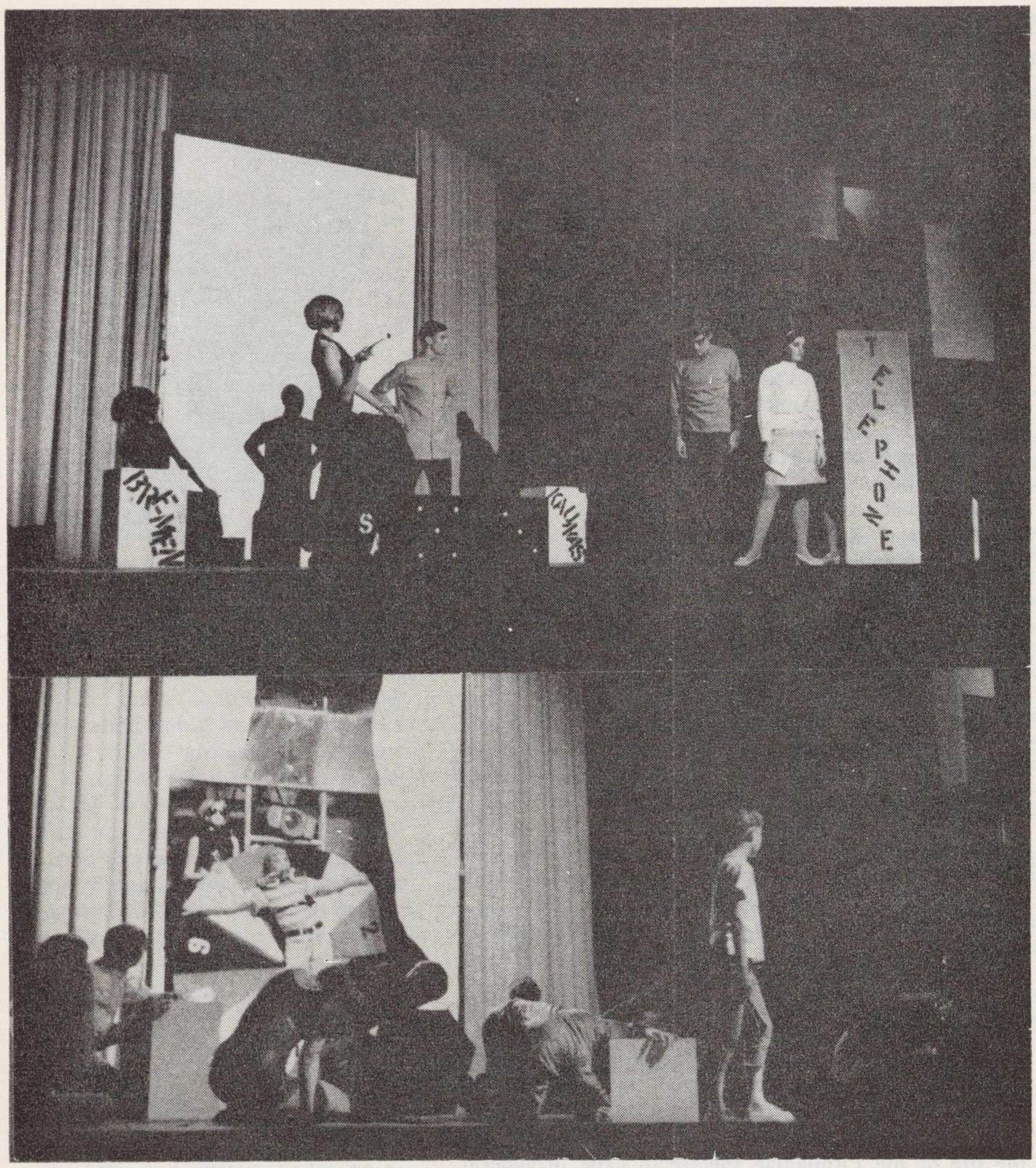

Two views of the Chicago presentation of "Curriculum Vitae",.

Dvi scenos iš "Curriculum Vitae" pastatymo Chicagoje.

A scene of the Chicago presentation of "Curriculum Vitae".

Scena iš "Curriculum Vitae" pastatymo Chicagoje.

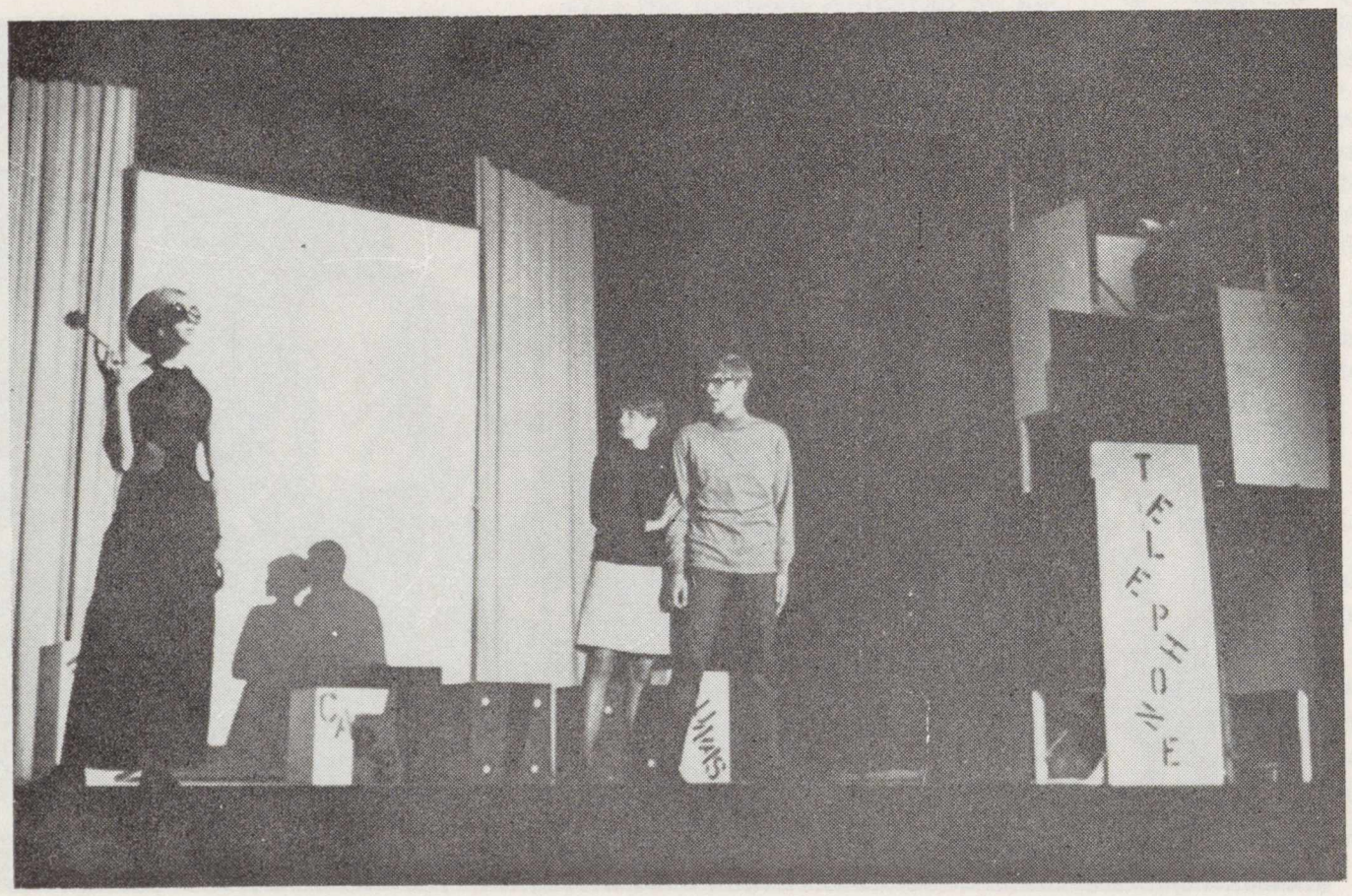

A. Kairys has been awarded several literary prizes. His plays have been directed by the most eminent of the theatrical directors in exile: Stasys Pilka, Algimantas Dikinis, Dalila Mackialienė, Monika Gylytė (in Australia), Darius Lapinskas, Alfas Brinka, Vitalis Žukauskas, Justas Pusdešris, Juozas Kaributas, and a number of others.

Anatole Kairys is the most criticized, discussed and described Lithuanian playwright during the last decade. His sudden celebrity in the theatres of exile has brought along many explanations. Some critics ascribe his popularity to the good knowledge of the psychology of his exile fellow men, others — to the element of patriotism, others still — to the author's deep insight, his voluminous readings and studies, the all-round skill with which he has mastered the art of the stage, and his understanding to establish a literary artful criterion for the burning problems of our days.

A. Kairys has made his diploma at the University of Vilnius. For one year he studied French and literature at the University of Kaunas. He continued his studies after the war at the universities of Innsbruck (Austria) and Tuebingen (Germany).

Here are a few opinions of the critics concerning "Curriculum Vitae":

"The illusory life of his personages in the lobby of a hotel, their allegorical aging, their confrontation with indifference or even brutality, then despair and a Lithuanian dance of recklessness, camouflaged with a naive hope while a series of others personages are passing by, all takes on and occurs with such a degree of intensity, with so much expression, and so grasps the beholder psychically, that one visiualizes the scene even when reading the book." (Jurgis Gliauda).

"One thing there is which assuredly may not be held against the author: that he lack originality." (Rev. V. Bagdanavičius).

"This play involves present day life in its entirety." (Darius Lapinskas).

"A. Kairys has laid the foundations which uphold his claim of citizenship amongst our most talented and profilic playwrights." (A. Bendorius).

Kairys is authentically new, he is direct and contemporary." (Saulius Šimoliūnas)

"Curriculum Vitae is contemporary in a political sense, too: it is a depiction of life in the corridors of a world's hotel." (A. Baronas)

NOTE:

Our readers are herewith introduced only to the dramatic creative work of the author. Yet, A. Kairys does not confine himself to theatrical activities alone. He is widely known as a social leader, an organizer, a lecturer. He is a member of the Central committee of the Lithuanian Community of U.S.A., the President of Foundation for Advancement of Lithuanian Culture, a chairman of Youth Theatre and Dramatic Studio; has been editor of two cultural magazines, a profilic contributor to the press, an active member of many cultural societies, etc.

———

1. Lithuanians, during their stay in Germany's DP Camps, have issued seals and Souvenir Sheets, commemorating various events of their country. Here is one, issued by Montgomory DP Camp (British Zone).

Lietuviai gyvendami Vokietijos DP stovyklose, yra išleidę įvairių atmintinių ženkliukų ir blokų. Čia parodytas ženkliukas su Sopulingąja Dievo Motina (liaudies drožinys) buvo išleistas Montgomery stovykloj (Britų zonoj).

2. Augsburg-Hochfeld Baltic DP Camp (US-Zone) used semi-official stamps as prepayments to the German postage stamps. (Design by Edv. Krasauskas).

Augburg-Hochfeld Pabaltiečių stovykla vartojo dail. Edv. Krasausko piešius pusiau oficialius pašto ženklus iš stovyklos siunčiamai korespondencijai primokėti.

3. Artist Vytautas K. Jonynas designed a couple dozens of stamps for the French occupanional zone. Here is one for the Provinz of Wuerttemberg, showing German poet Friedrich von Schiller.

Dail. Vytautas K. Jonynas pranzūzų zonos keturioms vokiečių provincijoms nupiešė keliasdešimt pašto ženklų. Čia parodytas pašto ženklas Wuerttembergo provincijai su poeto Friedrich von Schiller atvaizdu.

LITHUANIAN HISTORY IN STAMPS

By Antanas Bernotas

Part CXXVII

UNRRA (later IRO — International Refugee Organization) took care of all refugees, living in the camps, by giving them shelter, food and some clothing. Otherwise refugees, living in the camps, had freedom to conduct their own lives as they pleased, in accordance with orders and conditions, set down by UNRRA. Refugees obtained DP (Displaced Persons) status with which they remained all the time. At first UNRRA had tried to direct all refugees from eastern countries to return to their homelands, but as most of the refugees refused to do so, efforts were made to find another solution, namely — to let them emigrate to other countries.

We are talking primarily about the refugees who had accumulated in the American, British and French zones of Germany and Austria, because there were very few others who landed in the Russian zone, and those didn't remain for long there — being sorted out by the Russians to be returned to their native countries. Also about 135 Baltic Refugees, mostly soldiers of the German army, who had managed to flee to Sweden from Kurland, Latvia, were handed out to Russians by the Swedes, and in Sweden only single individuals of this category succeeded in remaining. Some Lithuanians from Austria managed to move to Germany, otherwise they emigrated elsewhere.

UNRRA provided refugees in the camps with food from German resources, though some food and clothing was given them also from USA army stocks. At first nutrition was adequate, but later food became quite meager. The lives of those persons who had various jobs at UNRRA and IRO offices or within the camps' administration and maintenance system were considerably better.

Despite the poor living conditions, the outrooting from their native countries, people did not sit idly by but soon became organized in order to do what they could for themselves. Lithuanians (like other nationals) soon had organized in their camps grammar schools and high schools, various courses and classes. In Munich there operated an UNRRA university for various nationalities, and in Hamburg (later Pinneberg) a Baltic university blossomed forth. Alongside with these, in various camps there were operating courses for drivers and mechanics, classes in English and in Spanish, various other specialist classes, and in Freiburg in Br. a Lithuanian Art and Handicraft School. During this period that lasted for 5 years, Lithuniaas have issued several newspapers and magazines, and hundreds of various books. People, having lots of free time, learned eagerly, read and bought their papers and books. In camps there also were organized choirs, ensembles, national dancers' groups, an opera, theaters, art and sport festivals, meetings, even various cultural organizations and groupings came into existence.

Finally, in 1947 emigration started. At first several hundreds of single men and women were taken to England. Some more were taken to Belgium to work in the mining industry there. In 1948, several thousand people, mostly young men and women, were taken to Canada into her forest, mining and farm industries or for domestic service jobs. At the same time several hundreds of families emigrated to southern American countries, such as Colombia, Argentina, Brazil and Venezuela. Several thousand people with families emigrated to Australia and New Zealand. Many of them later re-emigrated to USA or other countries. But the most important wave of the emigrants, about 30,000 strong, was helped and received by the American Lithuanians as well as the American government: upon reaching USA these immigrants settled here permanently.

In Germany there remained for permanent residence only a small number of Lithuanians, who maintain there their only gymnasium. Another Lithuanian gymnasium has been established in Italy.

The VLIK (Supreme Committee for Liberation of Lithuania), which at first was operating from Germany, now moved its headquarters to USA, too.

Also in Germany the Lithuanian Red Cross was active, and in cooperation with the American Red Cross and the American-Lithuanian caritas organization BALF (United American Lithuanian Relief Fund, Inc.) these organizations greatly supported refugees with food and clothing, until the latter could emigrate and settle in other countries. The Lithuanian emigration from Germany ceased in 1950.

(To be continued)

LITHUANISTICS X X X

Ode on Vilnius
by an English poet 324 years ago

Many famous scholars and literary men were connected with the University of Vilnius during its 400 years of existence, since it originated as a Jesuit Academy in 1570. One of them, Jesuit Motiejus Kazimieras Sarbievijus -Sarbiewski (1595-1640), born in Sarbiewo, Masuria, wrote such remarkable Latin verse that he was called the Horace of Sarmatia, by which "poetic" name the Lithuanian-Polish Commonwealth was then known. Latin was the language of the educated classes of Europe at that time. His poetry was based on Christian themes, on the beauties of nature in Lithuania and on his impressions of a stay in Rome, the capital of Christendom. The poetry likewise made a great impression and in 1646 an English version of the remarkable ode to Paul Koslovius was translated by G. Hils. In the quaint English of 324 years ago this is how the translator represented the sentiments of Sarbievijus as he viewed Vilnius, the ancient capital of Lithuania, from the famous Castle Hill of Gediminas:

So let us mount the back of green Luciscus, where
He's thickest set with tallest Okes, and heare
The bubbling noise of streames that flow
From Fountaines that close by him goe.

Thence from the midst o' the hill all Vilna shall
Our prospect be; our eye shall lower fall
On Vilia's cooler streams, that wind
And with embraces Vilna bind.

And thence, far off, the Temples wee'l behold;
And radiant Scutcheons all adorn'd with gold;
Then wee'l looke o're that double tow're,
The extent of great Palemon's pow're.

Luciscus is the Lithuanian Lukiškiai, and Palemonas is the legendary Roman ancestor of the Lithuanian nobility whose Latin name was presumed to be Publius Libo, and who assumedly came and settled in Lithuania during the persecutions of Caesar Nero.

Gloomy play

A Lithuanian reader of Czeslaw Milosz's (Professor of Slavic Language and Literatures at the University of California) recently published **History of Polish Literature** — is struck on page 360 by the sameness of a "Lithuanian" theme already used by a famous Polish playwright and by an English poet.

In 1923 the Pole, Rostworowski, wrote Niespodzianka, a play where the action is placed in Lithuania. A peasant father and mother murder a visitor, to gain his money, not recognizing him as their own son returned from abroad. The English poet Rupert Brooke (1887 -1915), had published, just before his death, a one act play **Lithuania,** which treated the same theme, exactly, eight years earlier.

Naturally, Rostworowski was accused of plagiarism and, according to Cz Milosz, there were hot discussions in Polish literary journals. Rostworowski maintained he did not take the theme either from a press clipping or from any other playwrights. He said he heard that such an event took place in Lithuania (he did not say when or whereabouts) from a relative of his who had heard the story from a policeman.

It would be of interest if some Lithuanian researched why an English poet in 1915 chose Lithuanian (about which he could not have known very much at the time) for his gloomy play, and whether Rostworowski really got the story from the Lithuanian police via his relative.

Vyt. Širvydas

KNIGHTS OF LITHUANIA 57TH ANNUAL CONVENTION

AT CHICAGO, ILL., AUGUST 20, 21 and 23

Knights of Lithuania youth organization, founded 1911, publishes the magazine VYTIS, has their own choir, Folk Dance groups, and a social hall in Chicago, Ill.

DELEGATES at the 57th Knights of Lithuania convention, represented 40 active councils in USA. —

First raw, seated: Juozas Sadauskas, (Honorary member),.. Frank Zapolis, 2nd Vice-President, Rev. J. .Walter .Stanievich, .Warren, Mich., Rev. John C. Jutt (Honnorary member), Worchester, Mass., Rev. Walter Kareveckas, Pittsburgh, Pa., Dr. Jack Stukas, National President, Nancy Kober, Recording Secretary, Albert Jaritis, 1st Vice-President (Juniors), Stella Sankal, National Treasury, Vincent Ed. Pavis, 3rd Vice-President (Seniors).

Lietuvos Vyčių 57 metinio suvažiavimo dalyviai Čikagoje, š. m. rugpiūčio 21 - 23 d. d.

Knights of Lithuania Honorary members, participated at 57th convention:

Seated: Mrs. Mary Jankowski, Miss Anne Klem, Rev. A. Valančius, Rev. John Jutt, Leonardas Šimutis, Miss Annie Mitchell, Mrs. Adelė Gabalauskas, Miss Felicija, Grendal, Mrs. Ann Bender. Standing: Dr. Jack Stukas, Frank Vaskas, Robert Boris, Antanas Mažeika, Joseph Boley, Stanley Vaitkus, Juozas Sadauskas, Vincent Pavis, Frank Gudelis.

Lietuvos Vyčių organizacijos garbės nariai, dalyvavę 57-tame suvažiavime Čikagoje, rugp. 21 - 23 d.d.

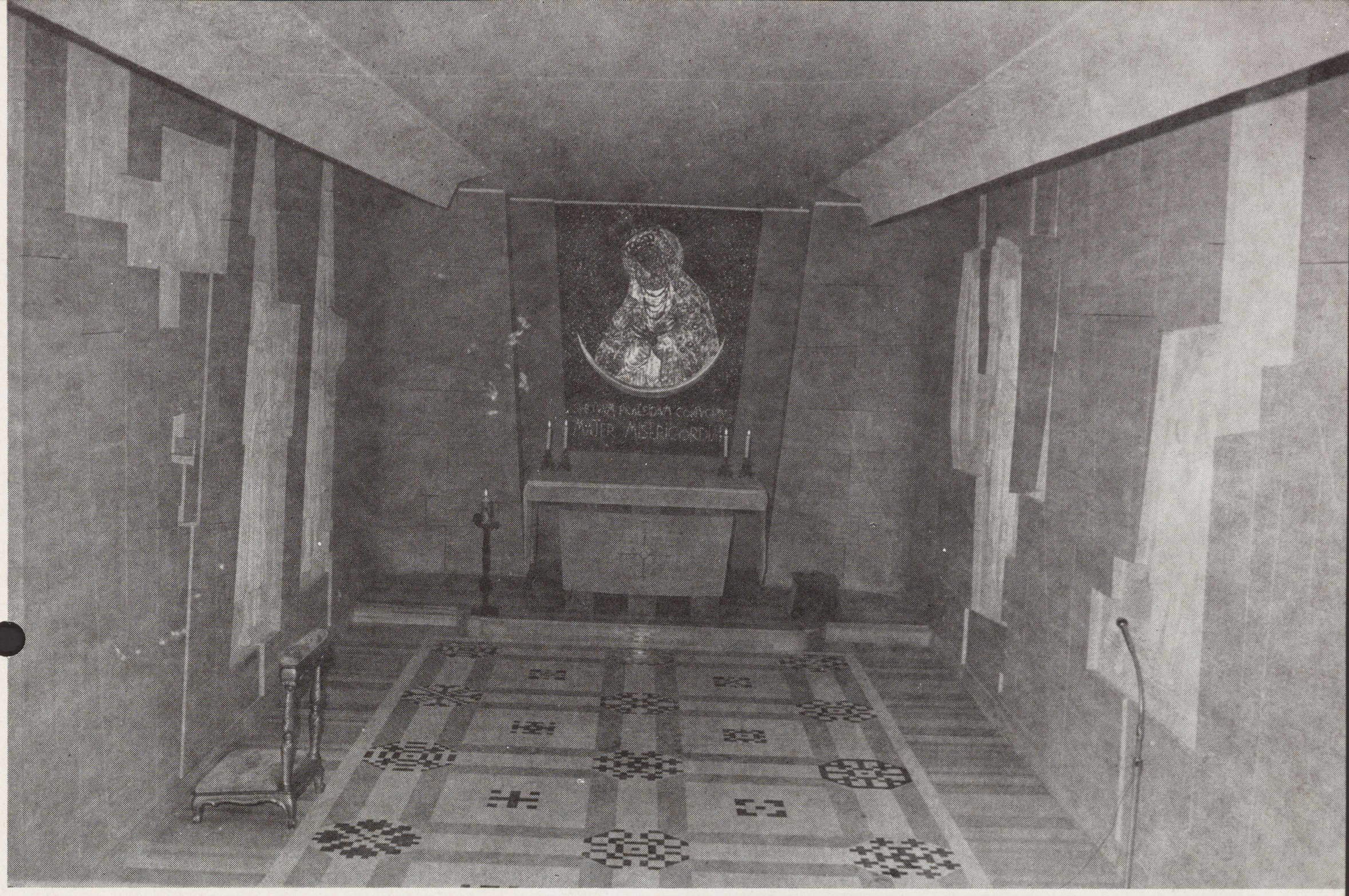

Lietuvių koplyčios Vatikano Požemyje bendras vaizdas. Priekyje matyti altorius su Aušros Vartų Marijos paveikslu.

General view of the Lithuanian Chapel in the Vatican catacombs. The altar with the miraculous picture of the Gate of Dawn in the foreground.

Sibiro tremtinių lietuvaičių maldaknygė, išleista daugeliu pasaulio kalbų. Reljefas dail. V.K. Jonyno.

Prayer-book of Lithuanian girls deported to Siberia. The book has been translated into many languages throughout the world; relief is by artist V. K. Jonynas.

inimas iš vertingesnių ir pavesnių medžiagų, taip, kad koplyčios išlaidos susidarė keliolika tūkstančių dolerių didesnės, negu buvo pradžioje manyta. Be to, buvo nutarta pagaminti iškilmių garsinę spalvotą filmą. Viską sudėjus, likome skolingi dar apie $16,500.

– Ar koplyčioje bus laikomos pamaldos, kokiomis progomis?

– Koplyčioje šv. Mišios yra kasdien laikomos, kas užprašo ten laikyti. Kaip liudyja ką tik atvykusieji iš Romos, mūsų koplyčia yra pilna lankytojų, ir joje kasdien laikoma daug šv. Mišių. Lietuviai ten turėti pamaldas gali visada, kada tik susitars su Bazilikos zakristija.

– Ar yra renkamos aukos iš turistų-piligrimų, kieno sąskaiton jos eina?

– Kaip bendrai iš Bazilikos, taip ir iš koplyčios lankytojų niekas jokių aukų nerenka, ir pamaldas laikantieji taip pat negali to daryti.

– Kas rūpinasi koplyčios išlaikymu toliau?

– Tolesniu koplyčios išlaikymu rūpinasi Bazilikos administracija. Mes, išmokėję skolas, jokių įsipareigojimų nebeturėsime.

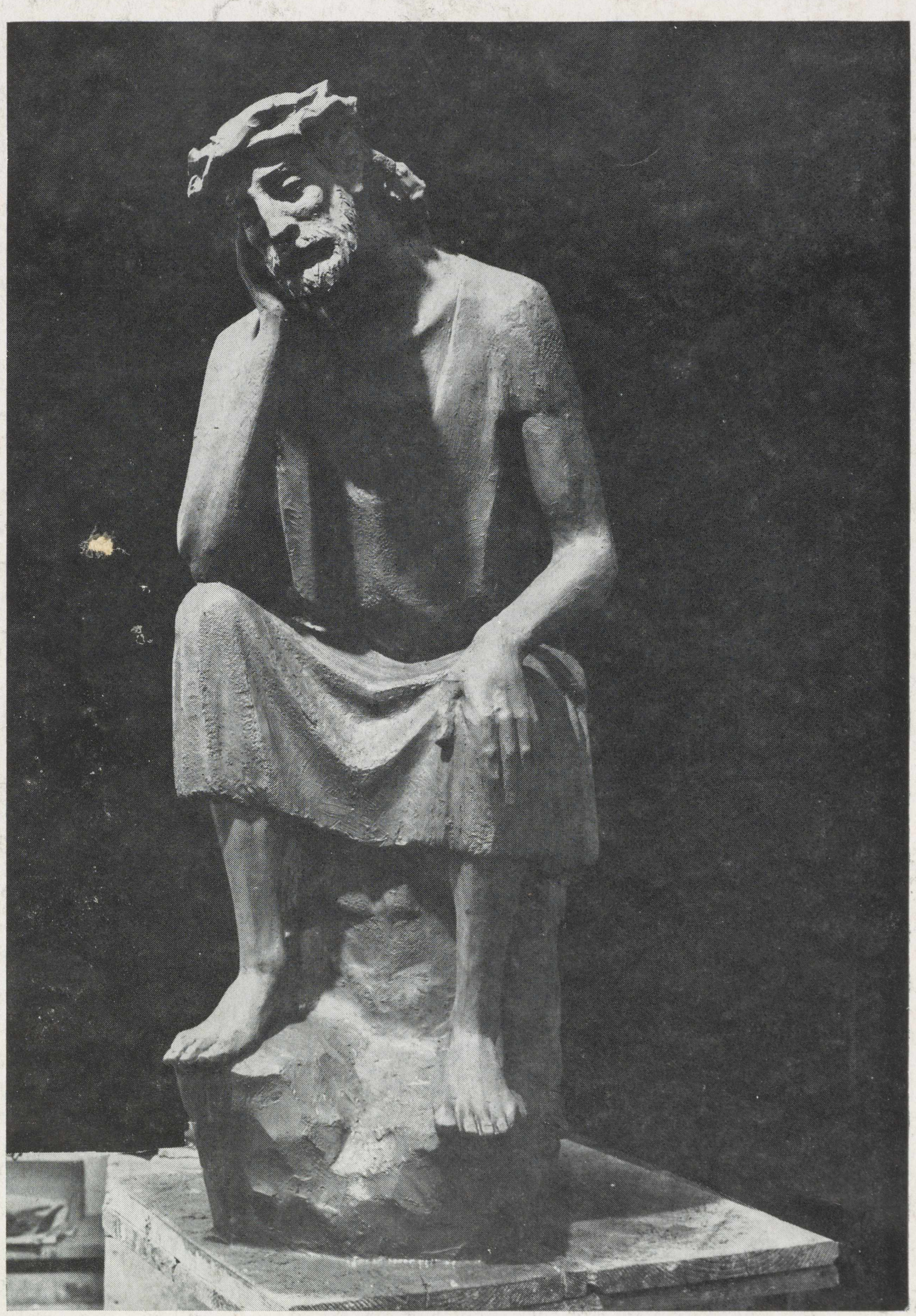

RŪPINTOJĖLIS LIETUVIŲ KOPLYČIOJE PO ŠV. PETRO BAZILIKA.